

Dúhové vajíčko VLADIMÍR FERKO Všetkým deťom bolo za májom ľúto. Bodaj by nie, veď ktorý iný mesiac sa začína májmi s vejúcimi farbistými stuhami? Teraz sú už vyblednuté, dažde ich pozmývali, vietor dokmásal. Hudci hrali, keď ho dievčatá

venčili, hej — hej, kričali mládenci, keď ho dvíhali. Celá dedina vedela, že odmietli rebrik, lebo máj treba stavať májsky. A teraz tu stojí opustený, ošumelý, s ihličím červeným ako veverka. Podvečer ho budú rúcať, zasa prídu hudci, zahrajú, bude priam tak veselo, ako keď ho stavali.

Aj tak bolo.

Prišli hudci, rezkú nôtu spustili. Všetci hľadajú dohora, máj sa kníše, už sa nakláňa, suché ihličie z neho padá priam ako z vynášaného vianočného stromčeka. Kam sa podeľa jeho zelená sviežosť, jeho farby? Odleteli ako divé húsky na jeseň.

Jedny odleteli, druhé priletia, akoby vrazil máj. Lebo každý mesiac káže privítať ten ďalší.

Radujte sa, príde jún.

Jún — veľký pán.

Najväčší spomedzi dvanástich bratov. Najmocnejší. Zázračný. Nalieva klasy, do plodov zeme pridáva cukor, dobré šťavy, do hniezd kladie mláďatá. Hory, nivy, grúne hýrivo zaplní farbami i spevom, každému vtáčikovi podá fujarku, klarinet, okarinu, hvízdaničku, ďatľom vŕzganičky, slávikovi striebornú flautu a drozdovi tú píšťalku o de-

viatich dierkach, čo nechcela písať pri bohatých dievkach. Mocný jún si vybehne do vrchov, zasadne si do sediel, nohy spustí do dolín, ruky rozloží po končiaroch, vlažnými dažďami osvieži zem, teplými nocami ju zahreje, že hora zadýcha omamnými vôňami húb, o ktorých nik nevie, skade sa berú. Jún, zázračný mesiac, keď sa presušajú poklady a keď sa ešte aj plesnivec rozhodne zakvitnúť. A čože sú májové stuhý proti júnovým dúham?

Hudci hrajú rezký marš. Máj už leží na zemi. Všade dookola samé prekáračky, žarty, spev, len tamto na schodoch hasičskej strážnice sedí chlapec, ktorý sa neteší. Ako sa tešíť, keď vie, že doma zasa bude zle. Kde si bol? Rozum ti behá len po daromniciach! A on už potom otcovi nepovie, že opatril zajačiky, čerstvej trávy im priniesol, záhradku popolieval... Lebo otec je ustavične zlej vôle, ťažko mu ulahodiť. Mama má pravdu, keď hovorí: „Tomu by si sa nezavďačil, ani keby si mňa priniesol dúhové vajíčko.“

„Dúhové vajíčko?“ šepol chlapec. Veď ide jún — dúhový mesiac. „A čo keby som... Ozaj, kam dúhy znášajú svoje vajíčka?“

Chlapec sa usmial. Potešilo ho, že sa nikde nemusí spytovať. Vtáky znášajú vajíčka do hniezd a dúhy do potoka, do studničiek, tam, kde vodu pijú. Veď to nie je nijaká tajnosť. Čo sa o tom napočúval v zime, keď sa perie driapalo. Aj o pokladoch v zemných splžoch a bútlavých stromoch. Našiel by vajíčko, otcovi podal a riekol: Toto je, otec, dúhové vajíčko. Už nemusíte toľko na panskom robotovať, môžete sa z poddanstva vykúpiť...

Chlapec leží na lôžku a oblôčikom hľadá na hviezdnaté nebo. Jún si už sadol do širokánkeho sedla medzi Šimonku a Krivý javor. Koľkože je tam studienok? Libanka, Stráne, Stredná a Nižná bučina, Orlova studienka, Čolo, Lúčina, Paseky, Kunderov, Remety, Re...me...ty...

Spoza lesnatej Šimonky sa vynoril obrovský mrak, hviezdy zhasli, noc je čierna ako

černokňažník, ako čierna sliepka, od ktorej pýta vajce, ako čierna krava, od ktorej pýta mlieko. Černokňažník odlieta na velikánskom netopierovi, čierňava puká ako starý mliečnik. Kdesi nad Kremencom začína svitať. Kdeže svitať, keď je polnoc, to sa rodí dúha, aká sa ukáže len raz za sto rokov, dúha uprostred noci, len teraz nezaspať, nezmeškať, treba vidieť, z ktorej studienky bude vodu piť. Do nej znesie svoje vajíčko.

Dúha sa už klenie vysokánskym oblúkom, chlapec beží po nej hore ako po moste, už sa šúcha dolu — rovno do studienky. Brrr! Striasol sa od zimy, zdvihol zo zeme spadnutú perinu a pozorne zakryl brata i seba. Nad Červenickou a Dubníkom aj nad celými Slánskymi vrchmi kraľovala hviezdnatá noc.

Jún farbíl a ohýbal dúhy podchvíľou. Jednu postavil priamo z Krivého javora na Šimonku. Chlapec zasa bežal — už koľký raz! — za farbistým marivom. Keď dobehol až pod vrch, zbadal, že dúha sa mu uhla, položila svoj pilier priamo do doliny. Šibol do doliny, dúha znovu umkla, ani len konárik nepohla, halúžku nezlomila, trávičku či mravčeka nezašliapla, ľahučko ani lesná víla v tanci sa nad poliankou vznášala.

„Dúha, dúha, počkaj!“ zvolal chlapec. „Znesieš dnes vajíčko?“

„Huhú... Huhú...“ ozvalo sa z ktoréhosi stromu, ale dúha mlčala, dúha nemá hlas a chlapec to vedel.

Ustal v behu. V prsiach cítil klanie, v ušiach mu hučalo ako voda pod mlynským náhonom, z čela sa rinul pot. Dúha mihotavo previevala svoje dlhokánske stuhý, vzápätí sa nad ňou zjavila iná, bledšia. Vtom sa fialovo zablysko, zaburácal hrom. Valil sa dolu dolinou, akoby chcel privaliť Dubník aj Červenicu.

Dúhy už nebolo.

Rozpršal sa hustý júnový dážď. Dolina mu dychtivo otvárala svoje zelené náruče.

Ešte by mal vybehnúť k dvom či trom

studienkam, ale nie, dnes už ani krok. Nohy oťaželi. Zišiel z cesty rovno do potoka, cez ktorý sa valil žltý prúd. V užšom koryte mu voda hučala powyše kolien. Poniže Libanky

o chvíľu bude znovu slnečný deň. Po dúhe už ani stopy. Ani len kúšтик z jej širokej stuhy. Čo to teda zaiskrilo?

Podišiel ďalej. Bosou nohou podberá ka-

sa riečka rozlievala doširoka, iba tam bolo vidieť na dno.

Čo to?

Chlapcovi sa pozdalo, že na okamih zazrel kúsok dúhy. Zahľadel sa na oblohu — bolo po búrke. Vetrík rozháňal oblaky na všetky strany, slnko ich štiepalo svojimi lúčmi,

mienky, voda ich obmýva. Prvý, druhý, tretí, štvrtý...

A piaty?

Zaiskril, zablčal dúhovými farbami. Chlapec sa už-už chcel naň vrhnúť, schvátiť oboma rukami, ale či mu vlni priam takto neuletela z hniezda jarabica? Či mu priam

takto nevyfrnkol hýľ, ktorého chcel predať vtáčnikovi?

Pomaly, pomaličky sa skláňal, z rúk urobil striešku-poklopec, priložil... Precitol, až keď pod prstami pocítil tvrdosť. Pohýbal vo vode rukou, zdvihol sa, otvoril dlaň.

Ležalo na nej dúhové vajíčko.

V každom jeho kúsku sa iskrivo zažihali dúhy, trblietali sa, šantili, tancovali, len-len sa zdvihnúť, vzlietnuť nad hory a doliny, rozrásť sa ako zo semienok do veľkých dúhových oblúkov.

Neuveriteľné!

Chlapec vedel, že ľudia v tomto kraji občas nachádzali malé trblietavé kamienky — škru-piny dúhových vajec — nebolo však pamät-níka, že by ktosi našiel celé, neporušené dúhové vajíčko. Toľké ako dlaň. Sadol si na kameň. Hlohovým trňom vyšparchal zvyšky blata. Do mokrej košele vyutieral. A pobral sa k dedine.

„Nesmiem bežať, nesmiem bežať,“ prikazoval si nahlas, „lebo ho stratím a jakživ ho už nenájdem. Nesmiem bežať...“

Šiel z kroka na krok, stískal poklad v dlani. Na prahu chalúčky zastal, vkročil do chyže a s búchajúcim srdcom podal otcovi — dúhové vajíčko.

Koniec rozprávky?

Ani koniec, ani rozprávka.

Lebo dúhové vajíčko, ten náramne krásny opál spod Šimonky v Slánskych vrchoch, nazývaný Harle-kýn, dodnes iskrí svojimi dúhami vo vitríne Vieden-ského prírodovedného múzea. Keď sa tam klukatými cestami dostal, ocenili ho na sedemstotísíc dukátov.

A dukát je zlatý peniaz — každý vie.

To, čo opísala táto rozprávková reportáž alebo reportážna rozprávka, sa stalo roku 1775.

Starí obyvatelia Červenice a Dubníka spomínajú, že odvtedy býva nad Slánskymi vrchmi za Prešovom každý rok o jednu dúhu viac.

Lebo taký je zákon dúh.

Agronóm

RUDOLF DOBIÁŠ

*Agronóm má zlatý trón
a na ňom aj zlaté časy,
najmä, keď sa nad poľom
rozkolíšu zlaté klasy.*

*Niežeby mal zlato rád!
Zlato nie je súce na to,
aby sa ním zahnal hlad.
Toto je však také zlato.*

*Zlaté zrno, chlebič zlatý,
také zlato všade platí.
Agronóm je v siedmom nebi.
Budeme mať zlaté chleby!*

Kde je dobre a kde najlepšie

RUDO MORIC

„Poď, Maroš, na prechádzku,“ zavolať dedko vnuka po dobrom obede. „Aj prejsť sa nám treba, aj niečo uvidíš.“

Maroš vyskočil ako postrelený.

„A Brok môže ísť s nami?“

Dedko pokrútil hlavou.

„Prečo nemôže?“

„Potom ti poviem.“

A tak šli sami dvaja.

Hneď vedľa susedného domu prešli na poľnú cestu, lemovanú z jednej strany záhradným plotom, z druhej strniskom. A cesta vedie ku kanálu, v ktorom lenivo tečie voda. Za kanálom je kukuričný lán, konca mu nevidieť. A okolo kanála rastú topole i agáty. Sem medzi stromy zamieril dedko s vnúčikom.

Martin sa ustavične na všeličo vyptuje. Prečo to a prečo ono. Ale dedko mu pošepne: „Ak chceš dačo uvidieť, buď chvíľu ticho.“

Tak sa blížili k húštine pod stromami.

Odzrazu frnk z chrastiny akýsi vták. Krásny, s dlhým chvostom. A za ním druhý, tretí, štvrtý. Všetky zamierili do vysokej kukurice. Iba jeden nezaletel do kukuričného poľa. A ani nebol taký pekný, ohnivý a dlhochvostý. Bol hnedojarabý a chvost mal celkom obyčajný.

„Bažantia mama,“ chytil dedko vnuka za ruku.

Bažantia mať vyletela z krovia a sadla si neďaleko na chodník. S vysoko zdvihnutou hlavou hľadela na ľudí, akoby ich volala: Tu som, podte si po mňa.

Martin nevydržal. Rozbehol sa za bažantou sliepkou. A tá znova vyletela a sadla si o kus ďalej. Zase čaká, kým Maroš príbehne bližšie. Chlap-

Dobry deň

BOŽENA TRILECOVÁ

Miško zostáva v družine skoro posledný. Mama pracuje na druhom konci mesta. A autobusy? Tie chodia ako slimáky. Len namiesto ulity majú karosérie plné ľudí.

O pol piatej má Miško už všetky veci v kapse a díva sa k dverám.

Mama beží do kopca. Vybehne po schodoch k veľkej zelenej bráne školy. Tety upratovačky už umývajú chodbu.

Mama zaklope. Miško vyskočí. Dobré vie, že je to jeho mama. V triede zostane už len súdružka vychovávateľka a Roman. Ten má mamu predavačku, preto chodievajú domov samý posledný.

„Dobry deň,“ pozdraví mama.

„Dobry deň,“ odzdravia trojhlasne Miško, Roman a teta vychovávateľka.

Mama s Miškom vyjdú z triedy.

Miško znova vraví:

„Dobry deň.“

„Ale ja som ťa už pozdravila a ty si ma odzdravil,“ začuduje sa mama.

„Naozaj ti vravím: dobry deň!“ mrmle Miško a obúva si topánky.

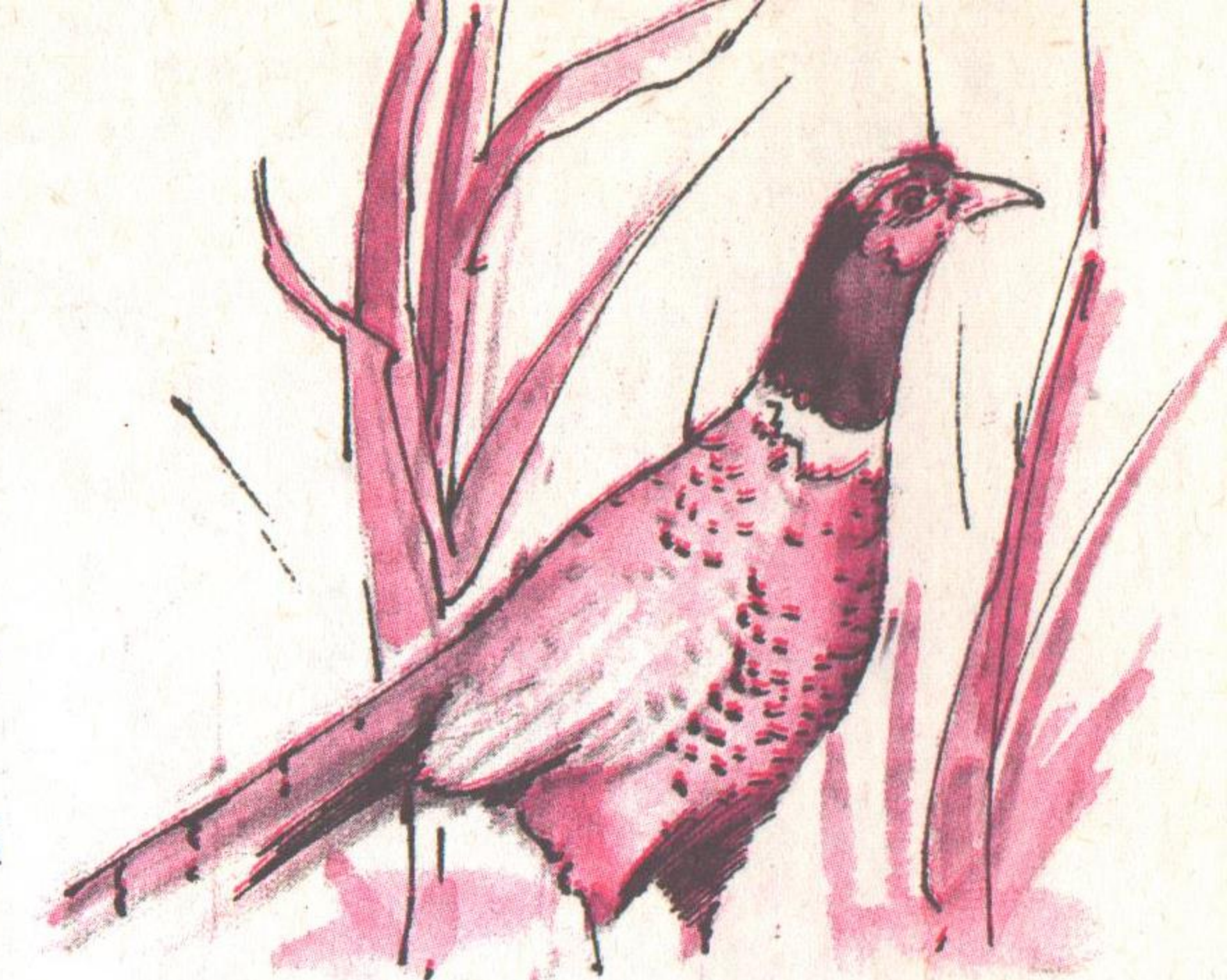
„Tak teda: dobry!“ neprestáva sa čudovať mama. „Prečo ma stále zdravíš?“

„Ty si nerozumela,“ rozosmeje sa Miško. „Ja ti vravím, že som mal dobry deň.“

„Aha, rozumiem,“ smeje sa aj mama, „a čo si dostal?“

„Tri jednotky,“ hrdo sa vypne Miško.

„Tak to bol naozaj dobry deň!“ prikývne mama a pohladí veľkého školáka po vlasoch.

covi sa zdá, že už-už ju chytí, len ruky načiahnuť. Ale kdeže. Teraz sa sliepka pustila bežať, ešte aj jedno krídlo vlečie po zemi.

Dedko len stojí a usmieva sa. A Maroš naháňa bažanticu. Každú chvíľu ju už-už vidí v hrsti. No sliepka v poslednej chvíli alebo odletí, alebo odbehne. A keď už bola hodný kus od chrastia, vták vyletel a hybaj nad kukuričné pole.

Zadychčaný Maroš sa sklamané vrátil k dedkovi.

„Skoro som ju chytil. A ty si mi prečo nepomáhal, dedko?“

Dedko sa zasmial:

„Dostala ťa, šikovná mať.“

„Prečo dostala?“

Dedko vysvetlil vnukovi, že bažantia mama mala v húštine krdlik detúreniec-bažantúreniec. Bála sa, že ich nájdú, nuž rozhodla sa odviesť pozornosť ľudí od húštiny. A Maroš naletel na jej výmysel.

„Istotne je už pri svojich mláďatkách,“ povedal dedko nakoniec.

„Podme ich pozrieť.“

„Nepôjdeme,“ pokrútil hlavou dedko. „Netreba ich plašiť, nech si pokojne žijú ďalej.“

Marošovi sa to nevidelo:

„Ja by som ich tak rád videl...“

„Ale ony teba nie... A teraz už vieš, prečo sme nevzali so sebou Broka. Tomu by veru bažantia mať neunikla.“

(Pokračovanie v budúcom ročníku)
ILUSTROVAL PETER CPIN

Zlaté stružliny

ŠTEFAN MORAVČÍK

Škovránok je kráľ

Básnik píše báseň.
Hneď na kraji stola
obilného poľa
prepelica volá:
„Podťe žať! Podťe žať!
Hore sa, neležať!“

Kombajnista kosí jačmeň
a ja krásnu pieseň začnem.

Kombajnista zožne slávu,
básnik vavríny,
mne stačí, keď zdvihneš hlavu —
zbadáš hrudku trepotavú.

A začuješ pieseň kráľa,
čo sa v nebi nekrbála
len tak, zo psiny.
Tie tóny sú vykrúžlené
zlaté stružliny.

8

Zmizlina

Prečo malá
vravievala
zmrzline „zmizlina“?
Mohol som jej kúpiť
aj dve veličizné.
Zmrzlina je „zmizlina“,
lebo rýchlo zmizne...

Človek si raz lizne,
dva razy,
trošku to jazýček zamrazí —
a už piští moja malá:
„Juj, či som ju vôbec mala?“

Básnička nadnes

Básnička o lastovičke
musí byť útla,
aby sa ľahučko
do hniezda šuchla.

Básnička o lastovičke
musí byť štíhla,
aby sa ľahučko
k oblohe zdvihla,

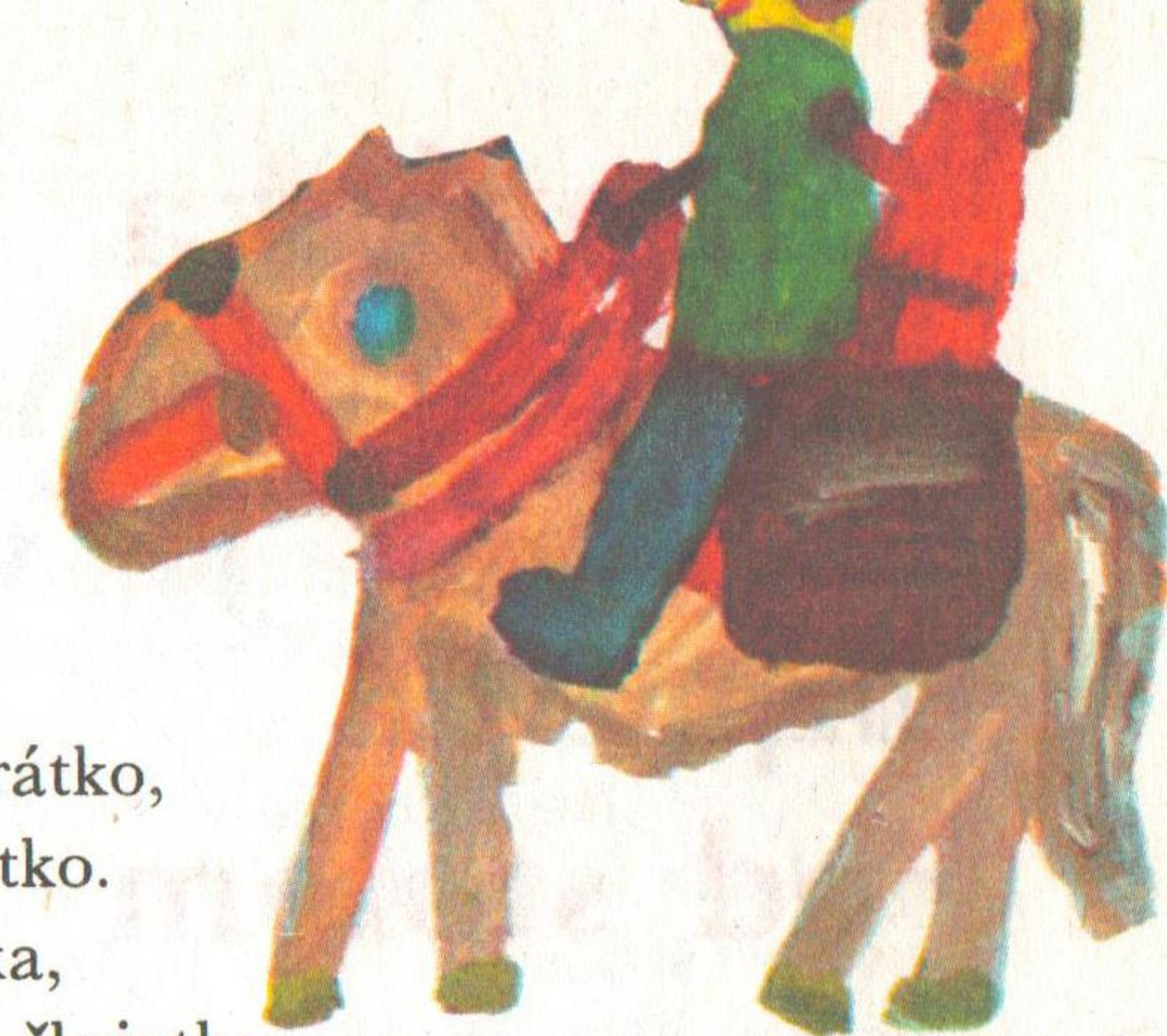
stratila sa natešene
ako malá
ihla
v sene.

(Básničku o lastovičke
môžeš čítať nadnesene —
nadnesie ťa nad mračná,
pretože je zázračná.)

Rarášok

Utekajte, zle je!
Ako sa len leje,
jáj, ako sa leje!
Zmoknem.
Zmok bude zo mňa zakrátko,
zmoknuté, škaredé kuriatko.
Keď bude dlhá niť krátka,
prídem k vám v podobe škriatka.
Neuhádnete, kto som.
Odídem s dlhým nosom.
Budem gazdom nosiť zrno do sýpky,
vyliečim ťa, keď dostaneš osýpky.
Budeš ma pokladať za hrášok.
Prinesiem ti poklad.

Rarášok

Pavučinková tma

Mesiac svietil-mesiac
ani pominutý,
a teraz nesvieti
ani pol minúty.

Neboj sa ho, malá,
nebuď malilinká,
veď tá tma je mäkká
ako pavučinka,
ktorú natkal pavúk
mame do priečinka.

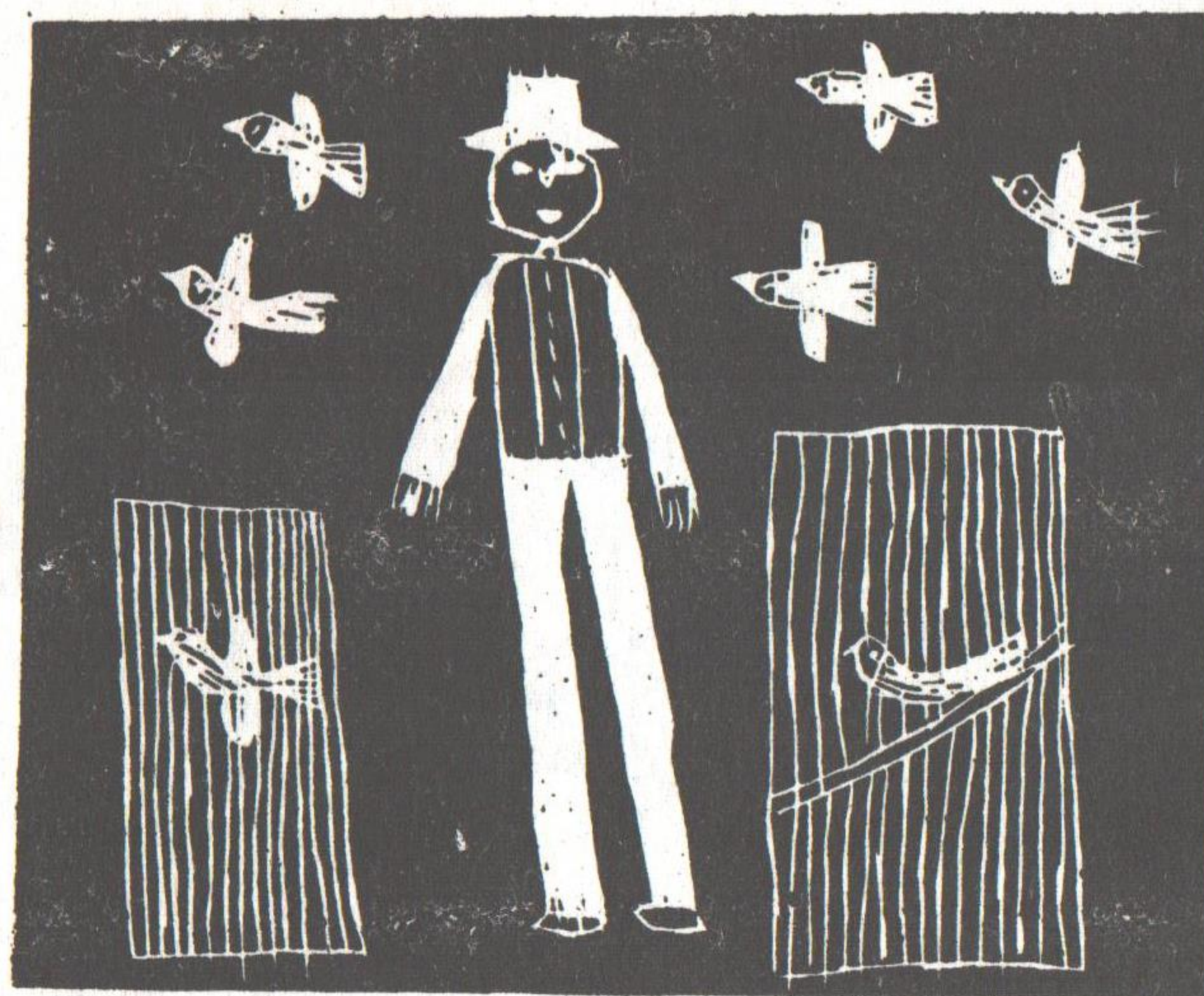
9

Rozprávka o Miroslavovi Válkovi, do ktorej je vložená rozprávka Pod stolom

LUBOMÍR FELDEK

Rozprávkar Miroslav Válek píše rozprávky v rýmoch. Kúzla pod stolom, Veľká cestovná horúčka, Do Tramtárie — to sú názvy troch kníh jeho rýmovaných rozprávok. A keď vyšli tie tri knihy pohromade v jednej, volala sa Panpulóni. Už len z názvov týchto kníh sa dá vytušiť, aké zázraky a divy sa v nich skrývajú. A akoby sa aj neskrývali — veď Miroslav Válek sa učil písať rýmované rozprávky od poľského rozprávára Juliana Tuwima, ktorého knihu Zázraky a divy sám do slovenčiny preložil.

Spomínam si na ten rok, keď ju prekladal. V Bratislave na začiatku ulice Obrancov

10

mieru je kaviareň Štefánka — tam, v ľavom rohu tej kaviarne, rozprávkar Miroslav Válek každý deň ráno sedával a pil svoju rannú kávičku skôr, ako sa pobral do redakcie, v ktorej pracoval. Tam sme ho my, o pár rokov mladší rozprávkar, vždy bezpečne v tú istú rannú hodinu hľadali a našli a pobesedovali sme si s ním o rozličných rozprávkových úkazoch. Napríklad rozprával nám o tom, ako raz ako vojak držal v strašne tmavej noci a v strašne hlbokom lese stráž a odrazu zistil, že naňho hľadí z tmy jedno zelené oko. Oko svietilo, nehýbalo sa, len sa dívalo. Že by to bol jednooký špión? Rozprávkar Miroslav Válek siahol po zbrani. Vystrelí špiónovi medzi oči! Ale kde je to medzi oči? Vľavo od toho jedného oka, alebo vpravo? Rozprávkar Miroslav Válek radšej so strelbou ešte chvíľu počkal, a vzápätí sa to zelené oko pohlo a zjavilo sa aj druhé zelené oko — asi to druhé oko zakrýval list nejakého stromu a popri rozprávkarovi Miroslavovi Válkovi prešiel krásny jeleň, a nie nijaký špión.

„Ale odvtedy, keď vidím jedno zelené oko...“ povedal rozprávkar Miroslav Válek.

„Tak čo?“ opýtali sme sa.

„Tak nič,“ povedal rozprávkar Miroslav Válek.

A ja som vedel, že chce povedať „tak siahnem po zbrani“, alebo „už nikdy nesiaham po zbrani“, ale nepovedal ani jedno, ani druhé, lebo aj ja mám jedno zelené oko (áno, to druhé mám modré) a rozprávkar Miroslav Válek si na to spomenul a nechcel ma uraziť.

Lenže jedného dňa, bolo to v lete roku 1958, miesto v rohu kaviarne Štefánka zrazu osamelo.

„Kde je pán Válek?“ vypytoval sa nás, mladších rozprávkarov, vrchný čašník pán Kiš. „Každý deň sem nosím kávu, lebo si myslím, že už tu sedí, a každý deň musím ísť s kávu nazad.“

„A čo by ste s ňou išli nazad, dajte, vypijeme ju,“ vravím ja.

„Pán Miroslav Válek je v Budmericiach, v spisovateľskom kaštieli,“ vraví rozprávkar Jozef Mihalkovič.

„A čo tam robí? Hádám len nie kastelána?“ začudoval sa vrchný čašník pán Kiš.

„Ani by to nebol najväčší div, čo by tam robil, keby tam aj toho kastelána robil,“ vravím ja.

„On tam totiž robí Zázraky a divy,“ vraví rozprávkar Jozef Mihalkovič.

„To je taká knižka, od Juliana Tuwima,“ vravím ja.

„A Miroslav Válek ju prekladá z poľštiny do slovenčiny,“ vraví rozprávkar Jozef Mihalkovič.

„Aha!“ vraví vrchný čašník pán Kiš. „Už rozumiem. Tak keď s ním budete, povedzte mu, že mu celý personál kaviarne Štefánka drží palce, aby sa mu tie Zázraky a divy preložiť podarilo, nech ich už prekladá, odkiaľ chce a kam chce.“

„Povieme mu,“ prisľúbili sme.

A keď sme prisľúbili, tak sme si povedali, že sľub treba aj dodržať. Doobeda sme posedeli v kaviarni, ale podvečer sme už vystupovali z autobusu v Budmericiach. Keby podvečer — bolo to už večer. Bola už hádam aj noc. Kaštieľ zavretý a vo všetkých oknách tma. Len v jednom otvorenom okne na prvom poschodí sa svietilo. Ani na okamih sme nezapochybovali, že práve za tým oknom sedí náš starší priateľ, rozprávkar Miroslav Válek,

a prekladá Tuwimove Zázraky a divy. Na kaštieli sa práve robila nová omietka, okolo kaštiela stáli lešenia — nedalo nám veľa práce po tých lešeniach vyšplhať sa až k tomu otvorenému svietiacemu okienku. A za ním naozaj sedel rozprávkar Miroslav Válek a prekladal Tuwimove Zázraky a divy.

„Počkaj, Jozef, ty sa skry,“ šepkám rozprávkarovi Jozefovi Mihalkovičovi.

Rozprávkar Jozef Mihalkovič sa skryl a ja som si zakryl dľaňou oko (to modré) a tým druhým, zeleným, som sa priblížil celkom k otvorenému oknu a zasvietil som ním z nočných temnôt do izby.

Rozprávkar Miroslav Válek sa práve vtedy zahľadel otvoreným oknom do noci — chcel možno vo hviezdach zazrieť nejaký rým, ktorý mu práve chýbal na papieri — a uzrel to moje jedno svietiace zelené oko. Tak — pomyslel som si — a teraz uvidíme, či siaha, alebo nesiaha po zbrani!

A rozprávkar Miroslav Válek vtedy namieril do otvoreného okna prst a zvolal:

11

„Lubo, si tu sám?“

„Nie,“ vravím, „je tu aj Jozef.“

Aj rozprávkár Jozef Mihalkovič sa vtedy vynoril z úkrytu a začali sme liezť otvoreným oknom do izby. V tej istej chvíli sa ozval výstrel a z prsta rozprávkára Miroslava Válka vytrysklo šampanské — hodovali sme až do rána.

Aby sa nezabudlo na tú pamätnú noc, bude mať aj rozprávkár Miroslav Válek v Zelenej knihe rozprávok odo mňa rozprávku. Urobím ju — a vlastne načo by som ju urobil, keď je už urobená. Napísal som raz divadelnú hru pre deti, — volala sa Pod stolom. A pretože Miroslav Válek už predtým napísal knižku Kúzla pod stolom, všetky postavy v tej hre som pomenoval podľa postáv v jeho knižke. Aj som na začiatku a na záver tej svojej hry odpísal pár veršov z knižky Kúzla pod stolom, aby bolo každému jasné, že ako objaviteľa sveta pod stolom

uznávam rozprávkára Miroslava Válka. Uchmatol som ten jeho objav do svojej hry preto, lebo sa mi veľmi páčila podobnosť kuchynského stola a divadelného javiska. Aj ten svet pod kuchynským stolom je akýmsi divadelným javiskom. Aj javisko divadla je akýmsi svetom pod kuchynským stolom. A teraz mi stačí iba porozprávať obsah tej hry Pod stolom — a mám rozprávku na počesť rozprávkára Miroslava Válka.

Pod stolom

Všetky postavy, ktoré vystupujú v tejto rozprávke, sú pod stolom. A už sa aj predstavujú!

*Chce mať knižku? Kúpte mu ju!
V tejto knižke vystupujú:*

*Otecko,
mamička,
Katka,
Dunčo-psík,
teta Beta
a viac nik.*

Katka bola pod tým stolom prvá. Ona prvá zistila, že pod stolom je krásny svet, a len čo ráno vstala, vliezla pod stôl a hrala sa tam až do obeda.

Udrelí hodiny dvanástu, vliezli pod stôl za Katkou aj otecko, mamička, teta Beta a Dunčo-psík. A zvolali:

„Katka, obedovať!“

„Počkajte, počkajte,“ povedala Katka.

A otecko povedal:

„Nijaké počkajte! Už to je hrozné, že keď ťa voláme na obed, musíme za tebou liezť pod stôl — nieto ešte čakať!“

A teta Beta povedala:

„Veru, liezť za Katkou pod stôl, to vôbec nie je výchovné!“

Lebo teta Beta bola učiteľka a vždy dávala pozor, čo je výchovné a čo nie. Aj Dunčo-psík si názory tety Bety na výchovu vážil, a preto jej prisvedčil:

„Haf, haf.“

A mamička povedala:

„Keby teraz vošiel do domu nejaký hosť a uvidel by nás všetkých pod stolom, čo by si pomyslel?“

„No, že sa hráme na báseň Kúzla pod stolom!“ povedala Katka, ktorá si z toho všetkého, čo jej všetci ostatní hovorili, nerobila vôbec nič.

A všetci ostatní vedeli, že tu niet inej pomoci.

„No dobre,“ povedali, „ale rýchlo, lebo na stole nám vychladne obed!“

A zahrli sa s Katkou na báseň Kúzla pod stolom.

No Katka bola figliarka. Keď sa dohrali na báseň Kúzla pod stolom, začala sa hneď hrať na báseň Batožina, v ktorej bola ona, Katka, dámou cestujúcou do Nitry, a ostatní ani nezbadali ako a hrali sa s ňou. A tak sa

postupne hrali ešte na báseň Doktor Boľavý, v ktorej všetci ostatní pricestovali zase do Afriky. A nech si obed na stole chladne, keď nechce ostať teplý — ani nezbadali ako a hrali sa na ďalšiu báseň a bola to báseň Telefón, a Katka, ktorá nebola v Afrike, tým básnickým telefónom zatelefonovala z Nitry tým ostatným, ktorí boli v Afrike, že za nimi príde vlakom.

„Vlakom do Afriky?“ vykrikla teta Beta. „Učím už skoro sto rokov a cez moje ruky prešlo možno i niekoľko tisíc žiakov, ktorých som učila podľa všetkých dostupných učebníc, z ktorých každá tvrdila niečo iné, ale ani jedna netvrdila, že by sa dalo ísť vlakom z Nitry do Afriky!“

„A prečo nie?“ povedala Katka. „Básňou Rušeň sa celkom iste z Nitry do Afriky cestovať dá!“

A ostatní zas nezbadali ako — a už sa hrali s Katkou pod stolom na ďalšiu báseň, na báseň Rušeň.

Veru tak — aj keď boli otecko, mamička a teta Beta dospeli a aj keď bol Dunčo pes, tak sa im tie Katkine hry na básničky napokon samým zapáčili. Keď sa hrali na báseň Presýpacie hodiny a presýpacie hodiny v tej

básni zadrnčali ako budík — lebo hoci presýpacie hodiny inak nedrnčia, v básni zadrnčať môžu — Katka vykrikla:

„Presýpacie hodiny drnčia! Koniec hry! Ide sa obedovať.“

A rozihraný otec vtedy povedal:

„Ham, ham! Ja som sa už naobedoval — na čo sa budeme hrať ďalej?“

„Ale, otecko!“ povedala Katka. „Hrať sa možno na všetko, ale obed musí byť naozajstný! Veď inak by sme pomreli od hladu — a ja už veru naozaj cítim, že od hladu umieram!“

Otecko sa preľakol, že Katka od hladu umiera, prestal sa hrať a zvolal:

„Tak prečo potom nevylezieme spod tohto stola? Obed predsa podáva mamička na stole! Už iste vychladol — ale pred smrťou od hladu nás zachráni aj vychladnutý obed!“

„Keď je obed na stole, treba vyliezť spod stola. Hor sa, priatelia!“ zvolala Katka a začala sa po nohe stola prvá šplhať na stôl.

Ale keď sa vyšplhala tak vysoko, že sa

mohla pozrieť na dosku stola nie iba zdola, ale aj zhora, vykrikla začudovane:

„Veď na stole nič nie je!“

Počul Katkin výkrik otecko pod stolom, obrátil sa k mamičke pod stolom a povedal:

„Mamička, vraj na stole nič nie je! Bolo by to možné?“

A mamička pod stolom povedala oteckovi pod stolom:

„Bolo by to možné, otecko! Tak veľa času sme stratili, keď sme Katku volali na obed, že mi už vôbec neostal čas obed uvariť.“

A teta Beta pod stolom povedala: „Čo sa dá robiť — ostaneme hladní. A pokiaľ ide o smrť hladom — netreba sa obávať. Kto vynechal jeden obed, ešte neumrel. Veľkí učenci pestovali oveľa dlhšie pôsty. Dúfam, že tento krátky pôst na Katku zapôsobí výchovne a druhý raz sa nedá toľko prosiť.“

A Dunčo pod stolom aj teraz súhlasil s názorom tety Bety a tak povedal:

„Haf, haf!“

„Hm,“ povedala Katka pod stolom a spustila sa po nohe stola zasa pod stôl, takže zasa boli pod stolom všetci.

„Hm,“ povedala Katka, „čo sa dá robiť. Druhý raz musím byť opatrnejšia a zabávať sa s vami pod stolom iba v reštaurácii, kde za ten čas navarí obed schopný personál. Čo budeme teraz robiť namiesto obeda?“

A teta Beta povedala:

„Navrhujem, aby sme nahradili stravu telesnú stravou duševnou a zahráli sa na báseň Fúzik-Bajúzik.“

A hrali sa na báseň Fúzik-Bajúzik.

A to je koniec. A ak by nejaký potmehúd tvrdil, že je to začiatok, tak to iba balamutí, lebo začiatok bol takýto:

Chce mať knižku? Kúpte mi ju!

V tejto knižke vystupujú:

otecko,

mamička,

Katka,

Dunčo-psík,

teta Beta

a viac nik.

Rieka

MAGDALÉNA PROPPEROVÁ

Aleš sedí na brehu, v ruke zvierá prút. Od vody vanie chlad, z rákosia počuť kvákanie divých kačíc. Rieka pokojne plynie, červené slnko sa vykotúlalo nad obzor. Je včasné sobotňajšie ráno.

„Čoskoro vyvedú mladé,“ kývol hlavou proti prúdu dedo Votruba.

„Viem,“ povedal tíško Aleš a ešte pevnejšie zovrel rybársky prút. Vtom plaváček na hladine zatancoval a zmizol pod vodou.

„Mám ju!“ Aleš ťahá, až sa prút ohýba.

Slnčným svetlom preletela ryba a spadla do trávy. V krátkom mihnutí vyzerala ako zlatá.

„Hoď ju do vody a niečo si pri-

tom želaj! Možno sa ti to splní?“ vraví dedo.

„Ja som mal jedno želanie. Chytiť práve takúto rybu,“ povedal Aleš a vložil ju do čereňa.

Na rieke sa zjavila loďka. Pláva po prúde, už je celkom blízko. Leží v nej bábika, a vo vode niekto kričí. Malá Majka sa drží loďky ako kliešť, lenže pramica ju ťahá smerom k splavu.

„Doparoma, to nám chýbalo!“ hromží dedo Votruba a rýchlo sa vyzlieka.

Aleš siahol do čereňa, vybral z neho rybku a zahodil ju ďaleko do rieky. Potom skočil do nej sám a ostrými tempami zamieril rovno k pramici.

„Drž sa!“ volá a už sa škriabe aj s Majkou do loďky.

„Vyzeráš ako vodník, a nie dievča!“ vraví a opiera sa do vesiel. „Čo ti to zišlo na um chodiť sama k vode?“

„Keď mi Martinka odplávala,“ pritíška si Majka bábiku.

Na brehu potľapkáva dedo Aleš uznalivo po pleci:

„Pozerám, že rastie z teba budúci plavecký preborník.“

Aleš nevraví nič. Posadí usmrkanú Majku do trávy a ide si po prút.

„A čo ryba?“ sputuje sa dedo. „Tú necháš tu?“

„Hodil som ju do vody,“ povedal Aleš. „Aby mi splnila želanie.“

„A čo si si želal?“

„Aby som dohonal Majku.“

„Doparoma, ty si ale betár!“ zahrešil dedo po druhý raz a opäť sa zahľadel na riekku. „Pozri, kačka vyviedla mladé!“

Na vode zátky sa zakolísalo sedem bodov. Jeden väčší vpredu a za ním ako na šnúročke šesť malých operených guličiek.

Bolo krásne jarné ráno.

Prel. VIERA LORENCOVÁ

KAZKO VLASKO A KRÁĽ ČASU

ANDREJ FERKO

Ako sa Kazko nevedel hrať a ako sa napokon všetko dobře skončilo

Na podzemnej križovatke ležalo nové biele kamenné zrkadielko, nad ním stál pár nových lávových črievic a na nich sedelo drobča, neznámy vrtko.

— Tu som! Tu som! Som vrtko Silko! — vykrikoval. — Sila je fuč a rozumu nepribudlo. Podaromnici som ostarel.

— Veď si bol najmocnejší kozúbko, — nechápal Kazko starými očami.

— Ohrýzol ma Zub času. Obuj sa!

Kazko vhupe do črievic, vzal Silka do hrsti a vykročil. Čosi s ním skočilo o míľu ďalej. Silko sa rozchichotal.

— Črievičky z brinku, ujdeme každému na svete. Juchuchú! — zaujúkal Silko. — Starý, ale jarý!

Míľovými skokmi sa niesli krajinou, len tak fičalo, razom boli v najväčšej podzemnej dvorane. Kazko pridalo, až mu črievice odfrngli.

— Rýchlo domov! — kričal Vedulko. — My sa ho strasieme.

— Tu máte ľakadlo, — podal im Kazko dievčinin dar.

— Dun, dun! — zadunelo. Kazko vbehol do chodby a tu — schody plné kozúbkov.

— Tadeto, Kazko, — ukazovali mu. — Tu je tvoj deň.

Pri veľkej bráne z podzemia Kazko zložil Silka na schod.

— Ďakujem, Silko. Lutujem, že si za mňa zostarel.

— Práve sa mi žiadalo vykonať hrdinský čin, — nafukoval sa Silko.

— V tomto dni chýba hore Kazko, — ukázal Vedulko na dvere.

— Dun, dun! — zjavil sa na schodoch sivý prízrak.

Kazko si zakryl tvár.

— Bež! — zapreli sa vrtkovia do brány.

— Ďakujem, vrtkovia, — vysúkal sa polomŕtvy Kazko z podzemia. Bol vo dvore susedného domu.

Kazko siahol do záhrenia, že si pozrie oči, ale zrkadielko nemal. Stratil ho v tom strašnom galope.

— Kazko! — vbehol do dvora Maťko, Kazkov najlepší kamarát. — Kde si? Všade ťa hľadám. Poď sa hrať na vojakov, na obliehanie, hýb sa! Budeš kapitán.

— Dobre, — povedal Kazko bez vôľe. Vŕtisi mu do ruky palicu-halpartňu. — Nevieam to, — povedal po chvíli.

— Kazíš hru! — obvinila ho bojachtivá Uršuľa, nezbedná dcéra kušnieru Glasé.

— Tak budeš Kroksem! — rozhodol Maťko. — Toho ešte nemáme.

Nikto nechcel byť zlým rytierom, čo dobýjal ich rodné mesto.

— Nebudem, — zaliali sa Kazkovi staré oči slzami.

— Bolia ho oči, — uhádla všetečná Uršuľa.

Kazko si chytro skryl tvár, odišiel od bojovníkov, sadol si na kladu a horko zaplakal.

— Plač, Kazko, slzy ti pomôžu, — ozval sa Vedulko. — Zahnali sme Zub času ľakadlom, no rozváľal nám celú dvoranu.

— Narobil som vám škody. A neviem sa hrať.

— Neplač, Kazko! — zašumelo tolko hlásokov, koľko mal na hlave vlasov. Do šumu zazvonil strieborný vlas.

„Teba vytrhnem! Nebudem starý!“ našiel ho Kazko a šklbol. Vlas mu cilingal v hrsti, ligotal sa v lúčoch zapadajúceho slnka.

— Aký pekný vlas, — usmial sa Kazko prvý raz.

Začudovane si pretrel oči. Staroba ich opúšťala. Obzeral sa, akoby nanovo videl rodné mestečko.

— Kazkó! Večerať! Počuješ?! — zavolala mama z kuchynského obloka. O chvíľu sa ozvala opäť.

Kazko prešiel popod firemnú tabuľu „Holičstvo — majster Mašinka“ do otcovho holičstva, prevoňaného vôňami, bez akých sa nezaobíde ani jeden holič. Zakutal si oči pod šticu a vošiel do kuchyne. Otec už sedel nad misou varených zemiakov, mama naberala do hrnčekov kýšku.

— Poď, lebo ti nenechám, — zaškútil otec na Kazka. — Najeme sa a pôjdeme na ryby. Ohromný čas

— spln a bezvetrie — budú brať ako divé.

— Na ryby? Dobre, — vzal si Kazko horúci voňavý zemiak.

— Najväčší lúpežník je náš Furo, — hodila mama do kúta zemiakovú šupku.

— Prečo?

— Dovedol si mačku z rytierovho vojska, — prezradila mama.

Kazko pozrel do kúta a naozaj! Pri čiernom Furovi sedela biela mačka-parádnica a s chuťou hltala teplú šupku. Hlavný gavalier Furo pokrčil plecami: také sú už biele

mačky-parádnice. Ani šupku mi nedožičia.

— Oženil si sa, Furo? — spýtal sa majster Mašinka kocúra.

Furo prikývol, že hej.

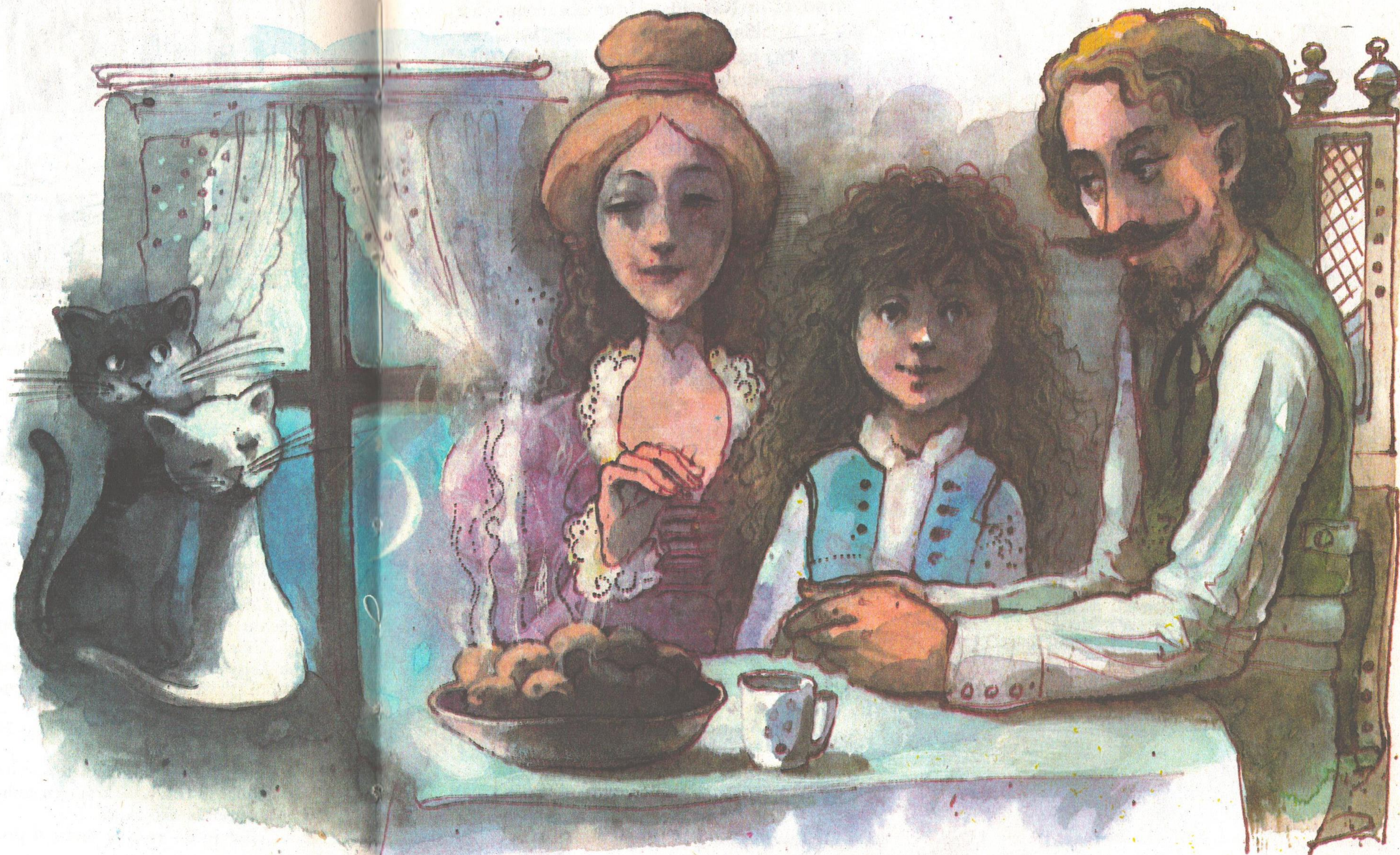
— Tak hladuj! — poradil mu otec a rozosmial sa. Na mise už nebol ani jeden zemiak.

— Aspoň nepriberieme, — rozosmiala sa aj mama.

A Kazko? Ani nezbadal, že sa smeje s nimi.

— Smejem sa! — splasol rukami, až bielej mačke zabehlo.

— Kedy si sa nasmial? Veď si po

mne! — pozrel na neho otec a vedno ako na povel vstali od stola.

— Kam, kam? — spýtala sa mama.

— Udičky-červíčky-rybičky, — povedal otec rybárske zaklínadlo a už ich nebolo.

Dvaja rybári — veľký a malý sedeli pri mestskej priekope a striehli na záber.

— Mám strieborný vlas, — pochválil sa malý.

— Priviažeme naň háčik a chytí-

me starú štuku, — povedal veľký.

Stará štuka, sen všetkých rybárov, žila v mestskej priekope oddávna, no uvideli ju iba tí, ktorým sa odtrhla z udice. Na prefíkanú rybu neplatili nijaké figle. Márne sa na ňu strojili aj takí vášniví rybári ako kušnier Glasé či pekár Pirôžok.

Malý rybár sa pozrel na hladinu a zamarilo sa mu, že vidí múdru štuku.

Veľký rybár viazal háčik na dlhý strieborný vlas.

— Takýto vlas som ešte nevidel, hoci strihám desať rokov.

Nad hlavami im žiaril spln, pri nohách sa čerila voda, plná nedečkových rýb. Na strieborných strechách nočného mestečka mravčali roztúžené kocúry.

— Furo sa pýši mladou žienkou, — povedal veľký rybár.

— Alebo ona ním, — hádal malý rybár.

— Ktovie, — podal veľký rybár malému hotovú udičku s návnadou.

— Hoď ju ty, — poprosil malý rybár. — Ja to ešte neviem.

Návnada na striebornom vlase čľupla doprostred vody. Veľký rybár vtisol malému do dlane dlhú trstinku:

— Teraz už ty.

Malému rybárovi pod dlhou štucou behali zvedavé oči, nič im neušlo. Zrazu mu padli na strieborné strechy s klenutými komínmi.

„Na strechách som ešte nebol!“ zažiarili mu v očiach dve iskierky.

Keď strechy zbadali tie iskierky dolu pri priekope, len sa pomrvili a ešte väčšmi sa rozžiarili tajomným strieborným svetlom.

A chytil tú múdru štuku? Mohol, ale nemusel. A kráľ? Zobudil sa? Možno, a veľmi mu odľahlo. Prečo? Videl, že svet vyžil, že sa krúti bez neho. A čo Zub času? Chodí svetom. Všade vidno jeho chuť. A dievčina prešla chodníkom? Ak neprišla na smietku. Kam mierila po cestičke? Dobré dary rozdávať. A vedel sa Kazko zahrať? Vedel, zvedaví sa vedia. A kam šli tie roky z očí? Odleteli so smiechom. So smiechom? Hej, roky letia, pozri, tam je posledný. A vyšiel potom na tie strechy? Ak sa škridla nešmykla. A čo bolo ešte ďalej? Druhá strecha. A za druhou? Oblaky. A neklameš? Nie, nie, nikdy. Tak mi povedz o tej štuke, či ju chytil na ten vlas!

(Koniec)

ILUSTROVAL STANO DUSÍK

Ďateľ a inžinieri

LADISLAV KUČHTA

Jedného dňa prišli do hory inžinieri s hájnikmi. Inžinieri chodili s kovovými pásikmi od stromu k stromu. Zapisovali ich výšku a hrúbku. A hneď aj povedali, ktorý strom nechať a ktorý vyťať. Podľa toho hájníci robili na kmeňoch značky olejovými farbami. Červená znamenala — vyťať, zelená — nechať.

Na vysoký rovný smrek pri ceste nad potôčikom prikázali urobiť zelenú značku.

„Dobrá bude na semeno. Je pekný a zdravý. Hľa, koľko je na ňom veľkých šušiek.“

Keď sme neskôr išli s dedkom na fialky, mnohé stromy s červenými značkami už ležali na zemi. Niektoré porezané na kláty, iné na siahovce. Vysoký smrek pri ceste stál ako nesmrteľný obor. Sotva sme sa k nemu priblížili na dvadsať krokov, zo smreka odletel Ďateľ.

„Aha, náš doktor bol na ňom,“ povedal dedko.

A naozaj. Z druhej strany na kmeni Ďateľ vydlabal dve hlboké a veľké diery. Na zemi bolo plno napadaných drobných spráchnivených úlomkov.

„Vidíš, čo som ti povedal? Ďateľ je múdrejší ako lesní inžinieri. Neučený, a predsa zistil, že je smrek chorý, vo vnútri práchnivý, plný lariev a pandráv. Tento smrek treba vyťať, aby iné stromy od neho neochoreli.“

Zabehol som k hájnikovi a povedal som mu, že smrek pri ceste so zelenou značkou je práchnivý.

„Čo táraš, chlapče? Inžinieri ho videli a povedali, že je zdravý,“ nechcel veriť hájnik.

„Naozaj je práchnivý.“

„Kto ti to povedal, aký hlupák?“

„Ďateľ mi to prezradil.“

„Ďateľ? Hm...“ zapochyboval hájnik.

„Dve diery doň vykľuval. Aj môj dedko ich videl. Ak neveríte, poďte sa pozrieť.“

„Ak je tak, ako hovoríš, chlapče, dobre, že si mi to oznámil. Ďakujem ti.“

Hájnik ma potľapkal po pleci. Pre mňa to bolo viac, akoby mi dal kus makového koláča. Ešte skôr, ako som chytil kľučku na drevenej bráničke pred horárňou, zo dverí na mňa zavolať:

„Nezabudni odkázať Ďateľovi, že mu pekne ďakujem.“

Hm, rád by som mu to odkázal, ale ako, keď v hore žije mnoho Ďateľov a všetci sú rovnakí. Ktorému to povedať?

Odlet papierových lastovičiek

DANIEL HEVIER

Bol raz jeden spisovateľ, ktorý veľmi túžil napísať peknú rozprávku. Nakúpil si balík čistého papiera, nové pero a liter atramentu.

Každý deň vysedával za písacím stolom, fajčil žuvačkovú cigaretu, počúval platne a náramne túžil napísať peknú rozprávku. Ale jeho hlava bola vajítkom, v ktorom ešte neťuká a nepípa nijaká rozprávka.

Po dvoch týždňoch vysedávania a rozmýšľania zjavili sa na papieri slová:

„Bolo raz...“

Tu sa spisovateľ zarazil. „Ale čo bolo? Dievčatko? Jablko? Dievčatko s jablkom? Dievčatko v jablku? Nie, nie, to nebude ono.“

20

A pretože mu bolo ľúto zahodiť pokazený papier, urobil z neho papierovú lastovičku. Bola to dosť nepodarená lastovička, pretože spisovateľ už dávno nerobil takéto lastovičky.

Potom si zobral čistý papier a napísal naň: „Bola raz...“

A znova sa zarazil a premýšľal: „Ale kto bola? Ježibaba? Nie, nie, rozprávky o ježibabách už vyšli z módy. Víla? Ani to nie, o vílach píše každý.“

A na svete bola ďalšia papierová lastovička.

Potom vzal ďalší papier a napísal naň: „Bol raz...“

„Áno,“ zajasal. „To je to pravé. Cítim, že sa mi začína dariť. Teraz to už pôjde!“

vičku. Zrazu za oknami čosi zašvihotalo, zavíralo, a keď spisovateľ pozrel z okna, videl, že to lastovičky odlietajú do teplých krajín.

Otvoril oblok, aby sa pozrel na tú krásu, a vtom sa zdvihli všetky jeho papierové lastovičky a vyleteli von. Lenže neleteli do teplých krajín, ale do Papierovej krajiny, kde bývajú stránky zo školských zošitov, roztrhané knihy, pijaky, nebopeklá, papierové loďky a, prirodzene, lastovičky.

Viete, aká to bola krásu, keď 1253 papierových lastovičiek zakrúžilo nad mestom a stratilo sa v diaľke? Videli ste už také niečo? Ani spisovateľ také niečo ešte nevidel. Pozeral sa na to všetko ako očarený, a keď sa na oblohe stratila aj posledná papierová lastovička, povedal si, že o tom všetkom musí napísať.

A napísal rozprávku, ktorá sa začínala slovami: „Bol raz jeden spisovateľ, ktorý veľmi túžil napísať peknú rozprávku.“

Ale písanie mu išlo pomaličky, ako keď zo zeme rastú klíčky. Onedlho mal celý písací stôl zaprataný papierovými lastovičkami, ktoré vznikli z pokazeného papiera.

Pomaly sa blížilo leto, za oknami kvitli vzducholode a lietali stromy a spisovateľ každú chvíľu z pokazeného papiera urobil papierovú lastovičku, takže ich už bola poriadna kopa!

A leto sa skončilo, vzducholode pomaly odkvitali a stávali sa oblakmi a spisovateľ usilovne písal, ale vždy sa mu čosi nepáčilo a zakaždým odložil pokazený papier a urobil z neho novú lastovičku.

Zo stromov spadli listy, slnko spriesvitnelo a spisovateľ dokončil 1253. papierovú lasto-

21

Frankove skaly

RUDO MORIC

V úzkej Terchovskej doline, asi v polovici cesty je kopec, ktorý upútava nezarasteným svahom. Tento kopec tamojší ľudia volajú Kykuľa...

Na vrchole Kykule vypínajú sa do výšky ostré, rumovisku hradu podobné skaly. Veru ne jeden počestný, ktorý kráča hradskou, prekvapene zvolá: „Veď je to hrad...!“ Len keď podíde bližšie, spozná v tejto zvláštnosti podivnú hru prírody... Ale obyvatelia blízkej dediny vedia o Frankových skalách — ako tieto bralá volajú — rozprávať veľmi mnoho.

Pred dávnymi časmi boli tieto bralá naozajstným hradom... mocným hradom!

Pánom hradu na Kykuli bol starý Franek, ktorý mal dvoch synov, vysokých a mocných sťa vetrom ošľahané jedle. Starší, Branko, mal po otcovej smrti prevziať vládu nad hradom, ba nad celým krajom. Mladší, Bojmír, mal staršieho brata poslúchať a pomáhať mu vládnuť. Tak rozkázal otec, všemocný veľmož Franek, a tak sa malo stať. Lenže podelenie sa nijako nepozdávalo mladšiemu Bojmírovi. On, vládychtivý a ctižiadostivý šľachtic, nechcel poslúchať brata; sám chcel nad ním vládnuť. Branko právom prvorodeného zas nechcel zo svojho prvenstva popustiť ani piad, ba nechcel to povoliť ani otec. Dobře poznal synov a vedel, že Branko je

rozvážny, kým Bojmír márotnatný, hýrivý mládenec.

Hej, koľko len Bojmír naliehal na otca, aby zmenil rozhodnutie, ale všetko márne.

„Už som povedal, syn môj... len ty poslúchaj staršieho brata, ako sa svedčí. Krivdu mať pri ňom nebudeš,“ končieval otec rozhovor so synom. A Bojmír odchádzal z otcovej komnaty so zaslzenými očami. Boli to slzy zlosti...

Stále častejšie prichádzali Bojmírovi na um pochmúrne myšlienky. Začal premýšľať, ako by sa zbavil brata, aby pánom hradu bol on. No kým žil otec, všetko muselo zostať len tak, ako bolo.

Staručký vládca hradu nedal na svoju smrť dlho čakať. Onedlho dodýchal a telo, ktoré bolo už ukonané dlhoročnou púťou po zemi, dostalo sa na večný odpočinok do hradnej krypty.

Bojmír za otcom dlho nesmútil. Zato čoraz častejšie myslel na dedičstvo, čo zostalo po ňom. A to mal dostať druhý, nie on. Preto začal hneď snovať plány, ako zničí brata a uchopí vládu nad krajom do vlast-

ných rúk. Dlho premýšľal o spôsobe, ako to urobiť, ale napokon vždy prišiel k záveru, že musí brata zabiť. Lenže bratovražda sa spočiatku priečila aj jeho zatatému srdcu. Keď však dlho neprišiel na nič iné, zmieril sa s myšlienkou, že sa stane vrahom vlastného brata.

Branko sa mu musí vystúpiť z cesty, čo by čo bolo. On, Bojmír Franek, nebude poddaný nikomu, ani bratovi.

Raz ráno, keď celú noc s pohárom v ruke premýšľal nad skutkom, ktorý chcel vykonať, zavolať Bojmír svojho zbrojnoša Bartoša. Tento sluha s ošklivou zvieracou tvárou bol hotový na jediné slovo svojho pána skočiť aj do ohňa.

„Hej, Bartoš, vieš držať jazyk za zubami?“

„Viem, pán môj,“ prisvedčil ochotne Bartoš.

„Chcem sa striasť brata... a ty mi pomôžeš! Rozumieš? Ty, Bartoš, môj zbrojnoš, ho zabiješ!“ zasipel

Bojmír pomedzi zuby, hľadiac do bledej Bartošovej tváre. „Neobanuješ, bohato ťa odmením,“ povedal Bojmír, keď videl, že sa zbrojnoš vyľakal.

Ešte dlho šepkal Bojmír plán vraždy svojmu zbrojnošovi. Skoro za každou vetou sa poobzeral, či niekto nepočúva, či sa niekto neblíži... ale nevidel v tmavej chodbe nikoho. Len žltá lojová svieca sa ihrala s tŕňou vlastného plameňa na šedivastých kvádroch stien.

No keď sa obaja sprisahanci rozchádzali, vytiahol sa z neďalekého výklenku tmavý tieň. Nepozorovane prešiel chodbou do veľkej komnaty, v ktorej sedel Branko.

„Pán môj, prinášam ti zlú správu. Tvoj brat chystá proti tebe úklady. Chce ťa zabiť.“

Branko stápol od hrôzy. Po chrbte mu prechádzali zimomriavky. Vedel, že Bojmír ho nenávidí a závidí mu prvenstvo, ale ani vo sne nepomyslel, že by sa odvážil na najhoršie — zabiť ho.

Dlho sedel pohrúžený do smutných myšlienok. Hlava mu od nich tak oťažela, že si ju musel podprieť rukami. Nakoniec sa obrátil k šašovi.

„Dobre, presvedčím sa, či je pravda v твоich slovách. A teraz choď, chcem byť sám!“

Keď šašo opustil hradného pána, prišiel do komnaty Bojmír. Branko nedal na seba poznať, že pred chvíľou počul strašnú zvesť. Milo privítal brata.

„Branko, zajtra by sme si mohli zapoľovať. Čas je pekný, a ty tu sedíš ako kmeť.“

„Ako myslíš, brat môj,“ prisvedčil Branko.

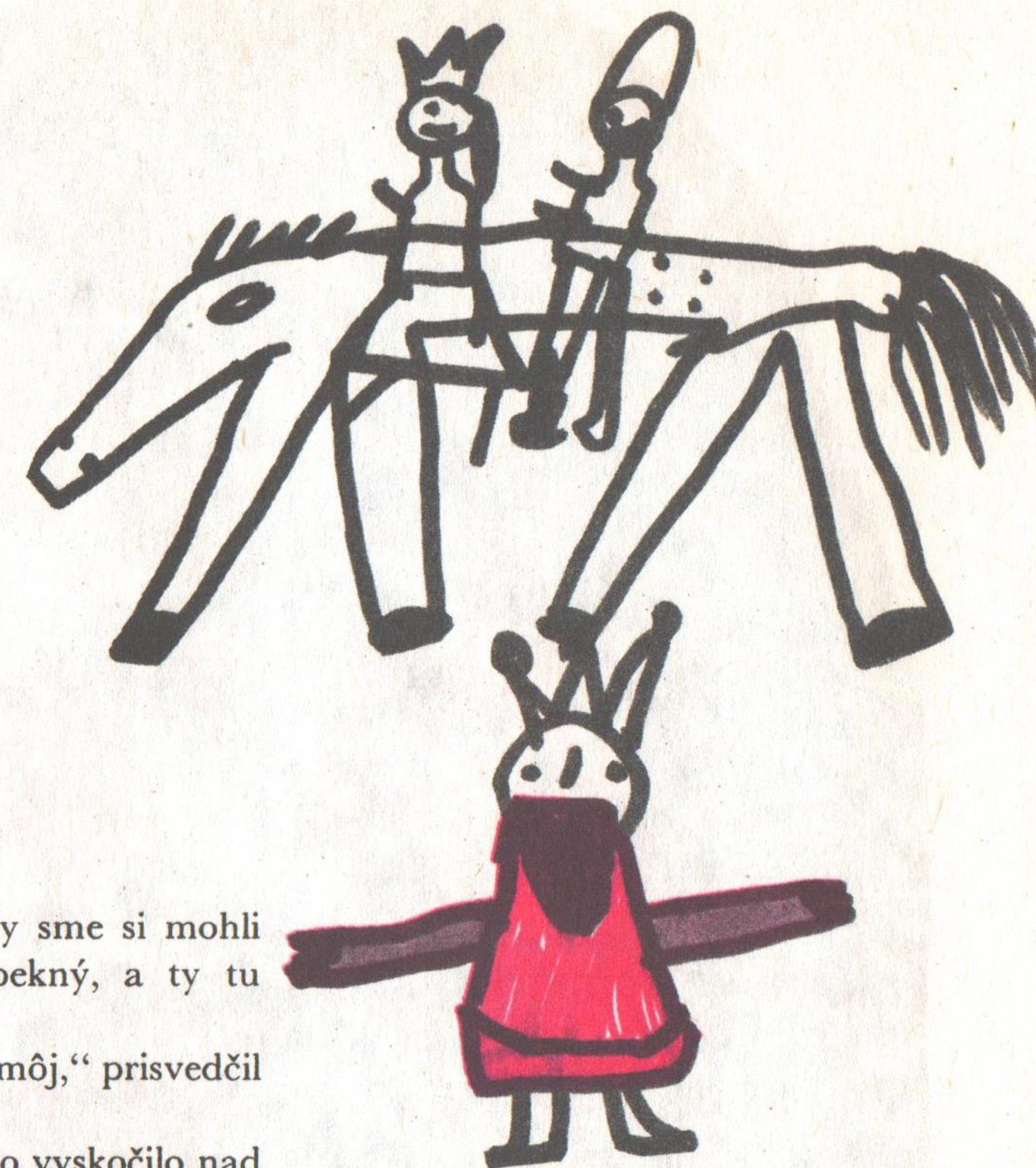
Keď ranné slniečko vyskočilo nad zubaté hory, na nádvorí Frankovho hradu bolo plno křiku.

Pred bránou čakali na povel nadháňaci so svorkou kopovov. Na nepokojných žrebcoch sedeli obaja bratia obkolesení zbrojnošmi a kopijníkmi.

Pri zvukoch rohu vyrazili lovci do lesov. Nešli ďaleko, veď vtedy celá Kykuľa a okolie boli samé lesy. Zveriny bolo všade nadostač, preto honci čoskoro pustili kopovy a poľovačka sa začala.

Branko bol ostražitý. Tušil, že dnes sa dozvie, či šašo hovoril pravdu alebo nie. Nemusel čakať dlho. Neďaleko počul štekot psov a křik nadháňáčov, i zastal si aj s kopijníkom na čistinke obkolesenej hustým lesom. Nestál dlho, keď psi vyhnali z húštiny diviaka. Vtedy spoza jeho chrbta zasvištala prudko hodená kopija a preletela vedľa neho. Rýchlo sa obzrel a vtom zazrel v zelenej spleti konárov miznúcu tvár Bartoša.

Teda šašo mal pravdu... Vlastný

brat ma chce zmárniť... prebehlo ako blesk Brankovou myšliou. Hneď rozkázal trubačovi odtrúbiť koniec lovu a klusom sa pobral za bratom, aby predbehol Bartoša. Podarilo sa mu to. O chvíľu sa ako príznak postavil pred zblednutého Bojmíra. Keď sa zbrojnoši poschodili, Branko ukázal na brata a rozkázal pevným hlasom:

„Poviažte ho! A ručíte mi hlavou, že vám neutečie!“

Potom zamľknutý pobral sa hore na hrad. Premýšľal, čo urobí s bratom. Jeho dobré srdce sa nechcelo pomstiť, ale aj to dobre vedel, že obaja už nemôžu žiť vedľa seba. Veď Bojmír by raz našiel prostriedok zmárniť ho.

„Vyzvem ho na súboj,“ rozhodol sa Branko. „Nech meče rozhodnú o pánovi Frankovho hradu.“

Keď dovedli na hrad Bojmíra, pristúpil Branko k nemu a ticho ho oslovil:

„Viem, že si ma chcel zabiť, a po-

odrážal od hradných múrov a strácal sa kdesi v modravých horách.

Na čelá zápasníkov povyskakovali drobulinké perličky potu, pomaly sa spájali do veľkých kvapiek a stekali dolu tvárou na zem.

Zrazu zbrojnoši, čo sledovali zápas svojich pánov, zvyškli od úzkosti. Hradný pán Branko, ktorého mali tak radi, sa poklúzol na hladkej dlažbe a padol na koléná. Túto chvíľu využil Bojmír a bodol brata do prs.

Výkrik hrôzy preťal večerné ticho v doline.

„Nikdy nebudeš pánom nášho hradu... skamenieš aj s tým, po čom toľko túžiš!“ zvolal umierajúci Branko.

A jeho kľatba sa naskutku splnila.

Bojmír, tak ako stál oslepený túžbou po cudzom, tak stojí podnes s krvavým mečom v ruke. A skamenel i celý hrad, všetko, čo v ňom bolo živé.

Pomaly zub času povyhrýzal kus po kuse z tvrdých kamenných tiel a múrov. Teraz by ste už len ťažko poznali v neforemnom kuse skaly zbrojnošov či ich kone. Už len ľudia z okolia si o nich povrávajú. Ba hovoria ešte viac. Vraj každý rok, celú noc na výročie bratovraždy chodí zakliaty Bojmír s krvavým mečom v ruke komnatami, chodbami a teší sa, že je jediným pánom na Frankovom hrade.

dľa toho by som mal s tebou zaobchádzať. Ja ti však odpúšťam. A o tom, kto z nás bude panovať na otcovizni, nech rozhodne meč. Dnes pred západom slnka si na nádvorí zmeriame sily. Keď vyhráš, budeš pánom, keď nie, zomrieš. A teraz choď, si slobodný.“

Bojmír bez slova opustil komnatu, len v jeho oceľových očiach zažiarili zlé plamienky.

A prišiel večer. Nebo nad Priesekou sa zafarbilo do krvava a okrášlilo prírodu, ktorá sa chystala na nočný spánok.

Vtedy si na nádvorí za okrúhlu baštou merali sily dvaja rodní bratia.

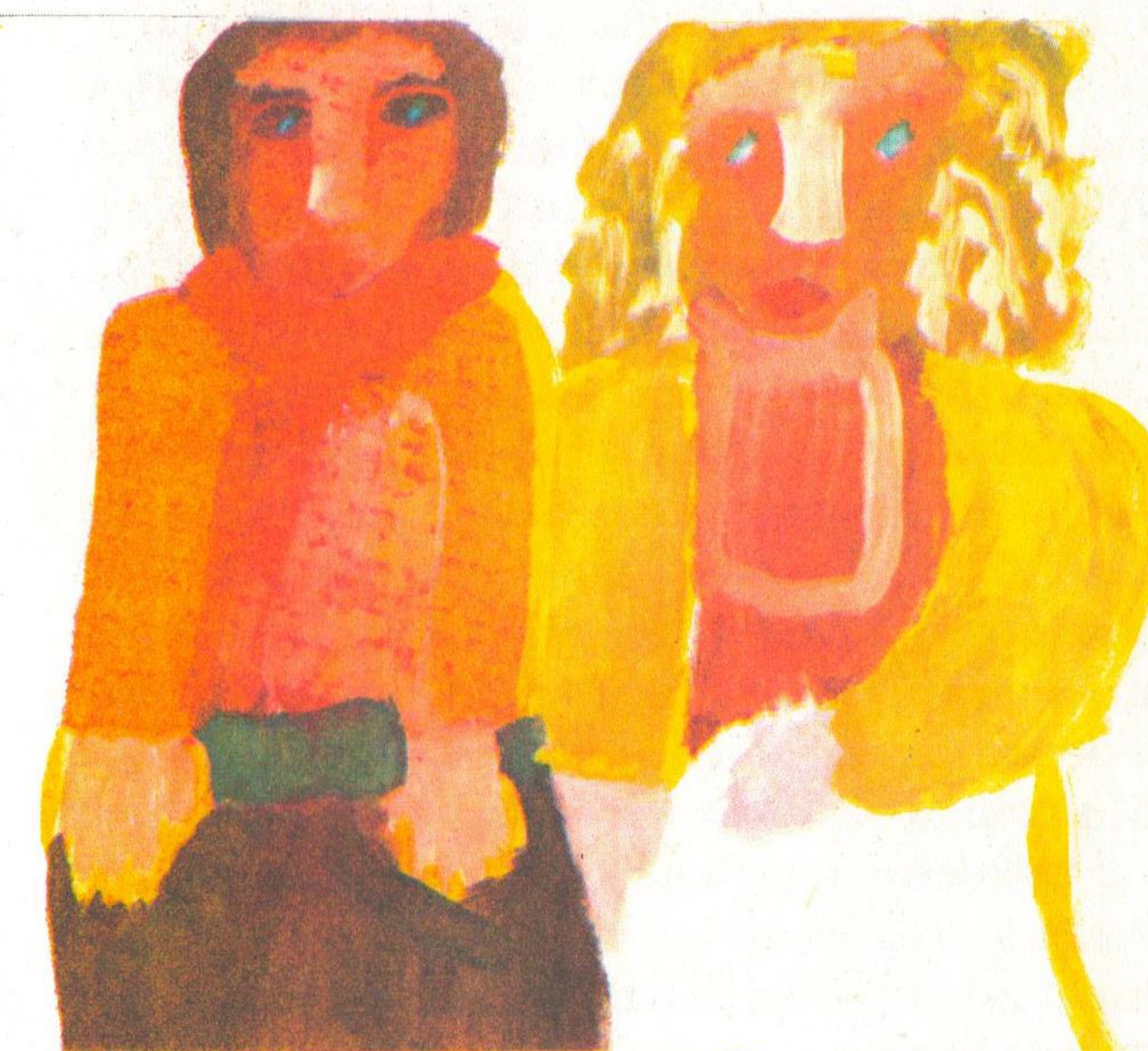
Rozprávka na dobrú noc

MILAN HUDEC

Chvíľu pred spaním má Danka najradšej. Vtedy k nej príde ocko, aby jej prečítal rozprávku. Hneď po ňom vkľzne do izby aj mama. Vraví, že chce Danke zaželať dobrú noc, ale Danka vie, že to vraví len preto, aby tú rozprávku mohla počuť aj ona.

Lenže dnes večer im ocko nijakú rozprávku nečíta.

Číta im o tom, ako si iný ocko a iná mama pospevujú večer v posteli. Tri dni ma naháňali a Od Oravy dážd' ide a medzi nimi ležia Gabika a Tomáš, aby sa im nič nestalo. A všetkým je dobre, lebo sú rodina.

Keď to ocko dočíta, pobozká Danku a spolu s mamou sa ticho poberie von.

„Ocko?“ ozve sa vtom Danka. „A prečo nie sme aj my rodina?“

„Akože?“ začuduje sa mama. „Rodina sme aj my.“

„Nie sme,“ pokrúti Danka hlavou.

„A prečo nie?“ čuduje sa i ocko.

„Lebo my nemáme Tomáša,“ ticho odvetí Danka.

A keď potom ocko zhasí svetlo, obráti sa k stene a ešte dlho si po nej prstom takého Tomáša kreslí.

Dvetisíc odrezaných hláv

Bol posledný júnový deň roku 1506. Po komnatách Budínskeho hradu nervózne pobíhal nám dobre známy kráľ „Dobrže“ — očakával dediča trónu.

V nasledujúci deň, prvého júla, sa kráľova túžba splnila. Na Budínskom hrade sa narodil chlapec. Kráľovo potešenie zo syna však čoskoro vystriedal smútok. Manželka, ktorá mu dala potomka, o necelý mesiac zomrela. Kráľ „Dobrže“ sa zatvoril do komnát Budínskeho hradu. Cítil sa osamelý, opustený, chorý a nevládny. Keď sa po čase pozbieral, usiloval sa len o jedno — zabezpečiť nástupníctvo pre svojho malého syna. Pustil sa preto do energického vyjednávania a konania. Viedol vojny, rokovania, podpisoval zmluvy a dohody, a to až dovtedy, kým uhorská i česká šľachta nepristúpila na to, že trón pripadne Ľudovítovi. Tak totiž pomenovali mladého Jagellonca. Bolo to meno pekné a slávne. Nosievali ho veľkí franskí a po nich francúzski králi. Vladislav doviedol svoje otcovské želania až do konca. Podarilo sa mu to, čo málokto očakával. Roku 1508 dvojročného Ľudovíta korunovali za uhorského kráľa a o rok neskôr v Prahe i za kráľa Čiech a Moravy. Bola to smiešna korunovácia. Malého Ľudovíta držali na rukách a biskupi v parádnych ornátoch a s mitrami na hlavách sa mu usilovali položiť na hlavu korunu. A čo robil Ľudovít? Nuž, čo by robil. Vreštal, ako sa patrí. Detstvo mal však doslova a do písmena kráľovské. Učili ho vládnuť, správať sa, ale aj poznávať svet a dohovoriť sa v ňom. Popri rodnej materčine — maďarčine, učil sa

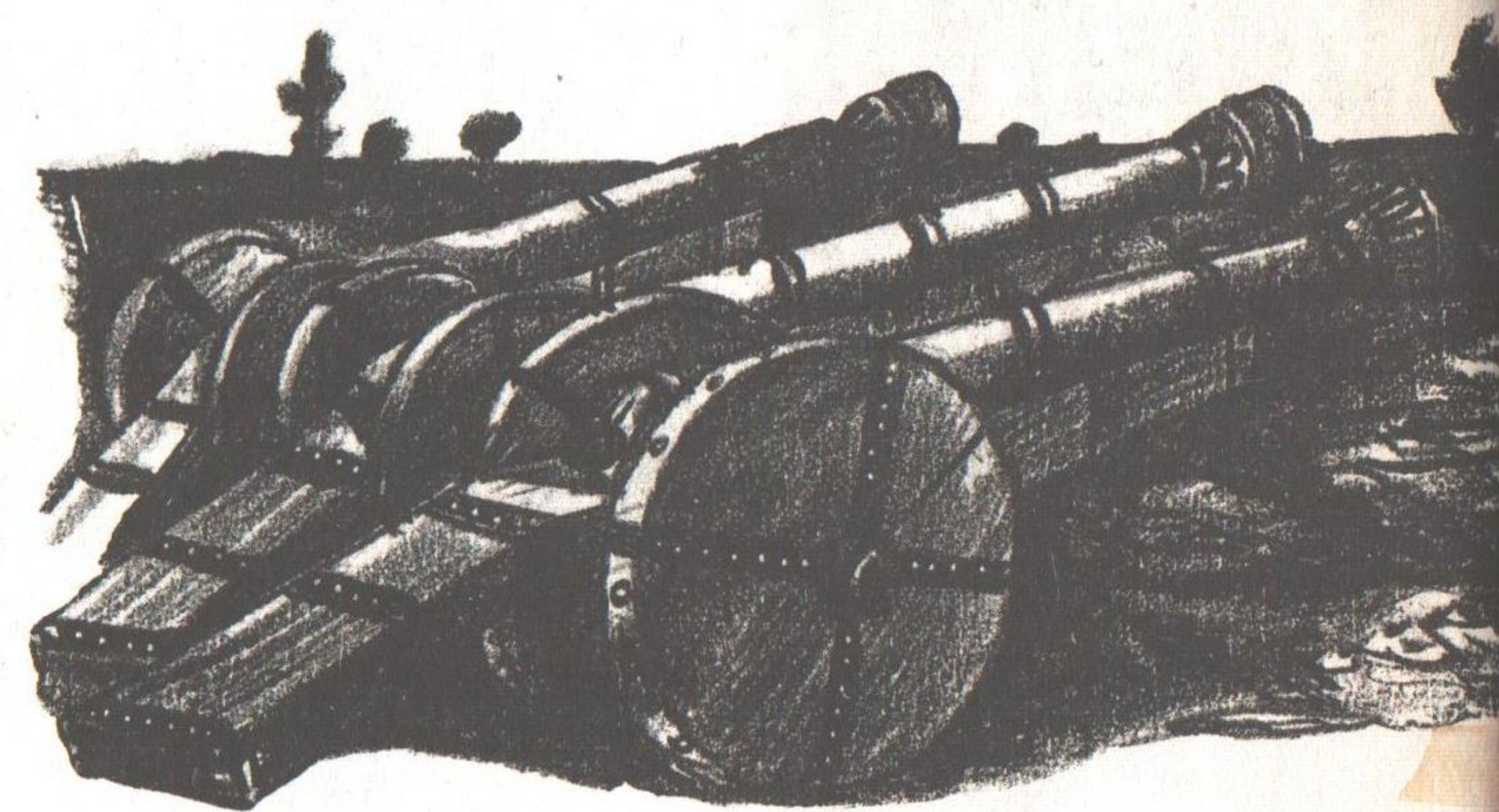
po česky i po latinsky. Sotva však vyrástol z najmenších chlapčenských nohavíc, zomrel mu otec.

Kráľ Vladislav trpel na pakostnicu. Keď ho chytili bolesti, aj niekoľko týždňov nezliezol z postele. Takto ťažko mu bolo aj na jar roku 1516. Akoby bol cítil svoj koniec, urobil otcovský závet, poprosil českú i uhorskú šľachtu, aby ponechala trón jeho synovi, ustanovil mu poručníkov a vychovávateľov a vo štvrtok pred Kvetnou nedeľou, ktorá v ten rok pripadla na počiatok marca, zomrel. Novým českým a uhorským kráľom sa stal desaťročný Ľudovít Jagellonský.

„Beda krajine, v ktorej panuje dieťa“

Tak akosi to napísal do svojho diela kronikár, a mal skutočne pravdu. Po smrti Vladislava prepukli totiž v Uhorsku i v Čechách bezuzdné šľachtické rozbroje, aké nemali páru vo vtedajšej Európe. V Čechách sa spor vyostřil najmä medzi šľachtou a meštianstvom. Bohatí meštania sa domnievali, že vzhľadom na svoju majetnosť sú už dosť dôstojnými partnermi šľachte a že teda môžu zasadiť v celokrajinskom sneme a rozhodovať o osudoch štátu. Šľachta, ktorá mala

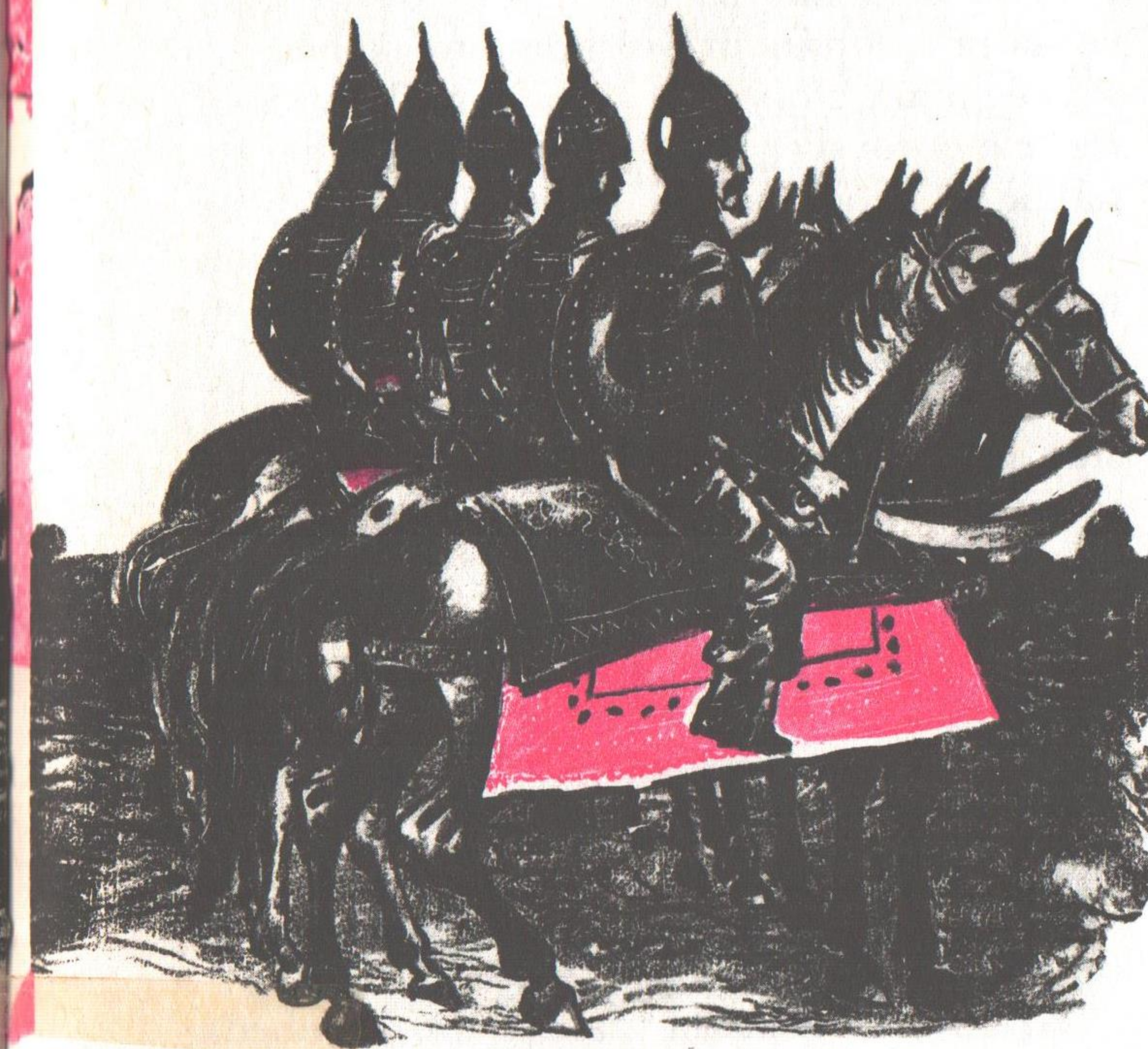
Turci sa pripravujú na boj.

staré privilégiá, ale smrdela grošom, si zas myslela, že sa môže priživiť na mestskej výrobe a tým i na zdroji, ktorý vynášal peniaze. A tak viedla spor s mešťanmi o právo na varenie piva a o iné príjmy, ktoré vynášala remeselná výroba. Rozbroje dosiahli takého stupňa, že krajine hrozila občianska vojna — teda boj každého proti každému.

Sotva sa spory medzi mestami a šľachtou urovnali tzv. Svätováclavskou dohodou, prepukli ďalšie. Tentoraz náboženské. A keď prestali aj tie, vystúpili proti sebe stavy Moravy a Čiech.

V Uhorsku, kde Ľudovít sídlil, bola situácia ešte horšia. Tam už nikto a nikomu neveril, nikto a nikoho neuznával. Panstvo, magnáti, preláti, baróni, viedlo nekonečný spor s drobnou a strednou šľachtou. Peniaze, ktoré ľud platil podľa stále nových a nových vyrubovaných daní, nedostávali sa do štátnej pokladnice, ale mizli v šľachtických vreckách. A tak nebolo čím zaplatiť štátnych úradníkov a správcov, nebolo čím vyplatiť armádu, ktorá strážila hranice krajiny. Ba podaktorí

súčasníci tvrdili, že na kráľovskom dvore bývali dni, keď nebolo ani za čo nakúpiť do kuchyne.

Krajinu však čakali dni ešte krušnejšie.

Belehrad a Šabac

Po smrti mierumilovného Selima nastúpil na osmanský trón Sulejman Prvý, jeden z najdravších sultánov stredoveku. Už súčasníci mu dali — a to iste oprávnené — prezývku „Dobývateľ“. Keď Sulejman zistil, že v tých krajinách Ázie a Afriky, ktoré mu podliehali, je pomerný pokoj, rozhodol sa svoju veľkú armádu presunúť na európske bojisko. Najvhodnejším miestom, ktoré otváralo dvere do Európy, bolo Uhorsko. A tak už vo februári roku 1521 tiahne obrovská armáda povodím Dunaja a smeruje k dvom veľkým pevnostiam, ktoré tvorili kľúč k uhorskej krajine — k Belehradu a Šabacu. Dnes sú to mestá v Juhoslávii, v stredoveku to však boli pevnosti, ktoré chránili južnú hranicu Uhorska. Osmanskí vojaci už stáli pod ich múrmi, a v Uhorsku ešte ani netušili, aká pohroma sa valí na krajinu. Kráľ Ľudovít vyslal síce posolstvo na ríšsky snem do Nemecka, aby tu žiadal od európskych panovníkov a od pápeža pomoc. Lenže snem jeho vyslanca Jeronýma Balbusa ani nepočúval. Všetci boli v tom čase zaujatí vystúpením Martina Luthera, ktorý sa postavil proti učeniu katolíckej cirkvi, takže nikoho netrápilo, že Osmani ohrozujú Európu.

Kým kráľ a jeho dvor uvažovali, čo treba proti osmanským vojskám urobiť, hrdinskí obrancovia pevnosti Šabac vykrvácali do posledného muža. Osmani pevnosť obsadili a útočili ďalej.

Keď Ľudovít videl, že šľachta nemá záujem na obrane krajiny, vytiahol s pozbieraným vojskom k južnej hranici Uhorska sám, dúfajúc, že sa k nemu niekto pridá. Robil si však márne nádeje. Jediný, kto jeho rozkaz uposlúchol, bol palatín Štefan Báthory.

Práve v tom čase padla aj pevnosť Belehrad. Dve najväčšie pevnosti, brániace vstup

do krajiny, sa tak dostali do rúk Sulejmana. Súčasníci vraveli, že ak by z kráľovskej pokladnice bolo v kritickej chvíli prišlo obrancom Belehradu aspoň sto zlatých na poživeň, pevnosť by sa bola ubránila. V krajine pre vec verejnú sa však nenašlo ani biednych sto dukátov.

Našťastie pre Uhorsko a Európu sa Sulejman rozhodol, že nebude pokračovať vo vojne. Keď jeho armáda vyplienila kraje v Báčke a Banáte, odtiahol domov, do Istanbulu.

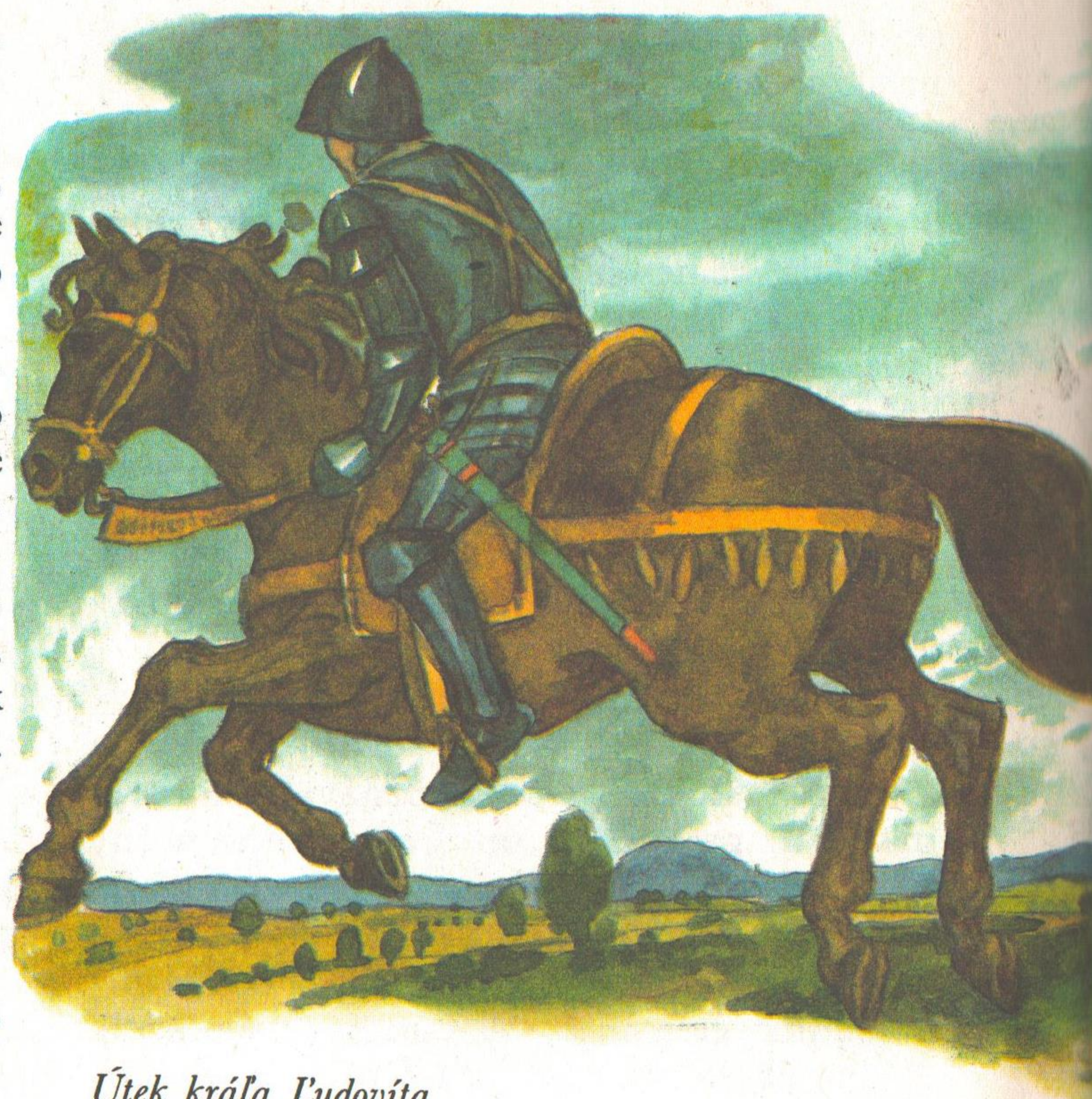
Uhorsko si mohlo načas vydýchnuť, pripraviť sa a vyzbrojiť na ďalší osmanský útok. Pretože každý, aj ten najjednoduchší človek vedel, že k takémuto útoku čoskoro dôjde.

Na moháčskych poliach

V júli roku 1526 pápežský legát-vyslanec, ktorý bol v Uhorsku, píše do Ríma: „Musím otvorene vyznať, že táto krajina nie je schopná brániť sa a je vydaná na milosť nepriateľa. Aj z vojny vyjde tak, ako si to bude želať nepriateľ... Kráľ je v takej situácii, že často nemá čím uhradiť výdavky na svoju kuchyňu; magnáti sa svária medzi sebou a šľachta je rozbitá do mnohých proti sebe stojacich skupín... Môžu iba raz začať vojnu, ale tá sa skončí ich porážkou.“

Skúsený a vo svete rozhladený legát Antonio Giovanni de Burgio mal pravdu, a to i napriek tomu, že uhorská šľachta — najmä pri pohári vína — vykrikovala, že Turkov zaženú samotné honosné prstene, ktoré nosí na rukách.

Všetko sa rozhodlo v jeden augustový deň, v bitke, ktorá trvala necelé dve hodiny. Bolo to 29. augusta 1526. Kráľ Ľudovít síce dal do zálohu rodinné šperky, aby si mohol kúpiť dobré čižmy a zlepšiť výzbroj, a aj statočne vytiahol do poľa so svojim vojskom. Dostal sa až do južného Uhorska, do polí pri dedine či mestečku Moháč. Ostatné vojská, ktoré mu mali pomôcť, sa však schádzali pomaly, v neporiadku, ba dokonca veľká armáda Jána Zápoľského (niektorí hovorili, že mala až štyridsaťtisíc bojovníkov) stála bokom

Útek kráľa Ľudovíta.

a vyčkávala, ako sa boj medzi kráľovským vojskom a sultánom Sulejmanom skončí.

Sulejman, ktorý celú zimu zbrazil, vytiahol na čele obrovskej armády. Nič neponechal na náhodu. Jeho vojsko bolo disciplinované a malo so sebou všetko, čo moderná armáda má mať; aj veľkú batériu ťažkých diel, aj dobre vycvičenú a rýchlu jazdu.

V spomínané augustové ráno obe armády stáli proti sebe a každý z veliteľov čakal, čo urobí ten druhý. V uhorskom kráľovskom vojsku, ktorému velil biskup Pavol Tomory, sa ozývali hlasy, aby vyčkali, bránili sa. Poľský vojvodca Leonard Gnojenský, ktorý bol v kráľovskom štábe, dokonca radil, aby sa vojsko opevnilo vozovou hradbou a vyčkalo na osmanský útok. Horúce hlavy uhorskej šľachty však odmietali všetky rozumné návrhy. Boli opojení svojou pomyselnou udatnosťou, takže si presadili svoje.

Kráľovská armáda začala okolo obeda

útok. Pechota i jazda zaútočili na krídla osmanskej armády. Tie začali takticky ustupovať, otvoriac celú šírku frontu. Kráľovské vojská sa v tej chvíli ocitli pred strednými, najmohutnejšími šíkmami Sulejmanovej armády, ktoré začali do nich páliť z pripravených diel. Bola to hrozná masakra, ktorá v niekoľkých minútach zmenila obraz na bojisku. Sám kráľ Ľudovít, keď videl, že boj prehral, pustil sa na útek. Chaos to musel byť dokonalejší, lebo kráľa nechránil takmer nikto. Utekali s ním len dvaja mladí rytieri. Jeden zo Sliezska a druhý Maďar. Keď sa brodili cez mŕtve rameno Dunaja, ktoré bolo po búrke rozvodnené, dostal sa na druhú stranu len rytier zo Sliezska. Kráľ spolu s druhým mužom zostali vo vodách mŕtneho Dunaja. Tak sa skončil život sotva dvadsaťročného mládenca Ľudovíta Jagellonského, od ktorého sa tak veľa očakávalo.

Sulejman Dobyvateľ v prvej chvíli ani

neveril, že vyhral boj s armádou veľkého uhorského kráľovstva. Domnieval sa, že to bola len bitka s predsunutými vojmi. Až keď bolo celkom jasné, že uhorská armáda sa rozsypala ako domček z karát, usporiadal ukrutné divadlo. Všetkých zajatcov — okrem troch šľachticov, ktorých prepustil — dal povraždiť. Potom prikázal zoradiť dvetisíc odrezaných nepriateľských hláv a usporiadal pred nimi veľkú vojenskú prehliadku. Vzápätí si sadol do poľného stanu a napísal matke list o svojom víťazstve.

Moháčska porážka rozhodla o tom, že v našej krajine sa usadila osmanská moc. Slovensko dostalo nového a ukrutného suseda, ktorý takmer dvesto rokov ovplyvňoval chod našich dejín a spôsoboval útrapy nášmu ľudu.

(Pokračovanie v budúcom ročníku)

Píše doc. dr. MATÚŠ KUČERA, CSc.
ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Knižky, ktoré ťa potešia

Čoskoro posledný raz poniesieš do školy ťažkú aktovku a rozlúčiš sa s učebnicami. Múdre veci z nich si pamätáš — o tom svedčí vysvedčenie, a tak s ľahkou hlavou hurá na prázdniny. Iste aj tvoje zážitky budú také pekné ako príbehy v knižkách a budeš na ne dlho spomínať.

K hlbokým chlapčenským zážitkom, hoci nie len prázdninovým, patria aj poviedky Vladimíra Ferka Čertovo rebro. Prežili ich chlapi pred vojnou, doma, na hornom Považí, uprostred prírody. V nedostatku mnohých iných každodenných vecí dostalo sa im takej chlapčenskej slobody, akú dnes veľa detí nemá: ísť vo svätajánsku noc hľadať tajomný kvet papradia, ktorý otvára poklady, chovať dravé vtáča vysedené pod kvočkou, vlastnoručne uloviť v potoku račieho kráľa a potom až do dospelosti opatrovať vzácne račie oko... Hrdinovia knižky sú vždy uprostred všetkého, čo sa odohráva v rodine i v dedine, priskoro poznávajú biedu, skoro sa stávajú chlapmi. Vladimír Ferko rozpráva zaujímavu a bohatým jazykom, i veľkorovnianskym nárečím, akým sa naučil prvé slová. Zvuky, farby a vône prírody sú v rozprávaní také svieže, až sa zatúžiš za nimi rozbehnúť. Vladimír Ferko ti bude naďalej ochotným sprievodcom. V rozsiahlej Knihe o Slovensku, ktorá vyšla pred niekoľkými rokmi, preputuje s tebou naozaj celým Slovenskom. Upozorní ťa na všetky zaujímavosti, osobitosti a pozoruhodnosti aj

v tých najzapadnutejších dedinách. Sám všetko precestoval ako novinár, redaktor časopisu Smena na nedelu, píše reportáže o všetkom, čo sa v našom živote premieňa.

Najmenším slniečkárom pripomínam nové vydanie radostnej knižky Maťko a Kubko. Kto navštívi cez prázdniny salaš, nech si pekne pomyslí, že možno práve tam Maťko a Kubko napásli búrku, učili kukučku kukať alebo sa skamarátili s medveďom. Marianna Grznárová, tak ako Maťka a Kubka, priviedla na televíznu obrazovku viacero seriálov a napísala už aj ďalšie dve knižky: Bosá jablň a O netopierovi, ktorý nechcel spávať.

Možno niektorú z knižiek, ktoré som spomenula, dostaneš za vysvedčenie. A vieš, že rovnako ako žiaci dostávajú vysvedčenie aj knižky? Známkou pre každú, ktorá vznikne vo vydavateľstve Mladé letá, je záujem detských čitateľov. O najkrajších sa hovorí, deti si ich podávajú z ruky do ruky, akoby im pri gratulácii potriasali ruku. Vyznamenaní žiaci v škole dostávajú riaditeľskú pochvalu. Riaditeľskou pochvalou pre významnú knihu je Vydavateľská cena ML. Každý rok ju udeľuje riaditeľ vydavateľstva dr. Rudo Moric. Tohto roku pochválil knihu Ondreja Sliackeho Papradový kvet. Teším sa, že teraz, keď máš viac času, napíšeš do vydavateľstva vysvedčenie pre knižku, ktorú máš najradšej (ale môžeš aj tej, ktorá ťa nezaujala alebo sa ti nepáčila pre niečo iné).

Teším sa na tvoje listy, želim ti pekné prázdniny a veľa veselých zážitkov.

MAGDA BALOGHOVÁ

Zahádam ti hádku

JOZEF PAVLOVIČ

Strapatá hádanka

*Premnoho tenkých prejde plotom.
Najprv sa ježia,
ležia potom.
Čo je to?*

Letná hádanka

*Pláva sa v ňom jedna báseň.
Nejeden má z neho bázeň.
Čo je to?*

Zamračená hádanka

*Letia nehom húsky,
majú sivé blúzky.
Pozrel vietor na húsky,
roztrhal ich na kúsky.
Čo je to?*

Odpovede posielajte do konca júna na korešpondenčnom lístku s vašou presnou adresou a vekom. Rozlúštenie hádaniek i mená výhercov uverejníme v 1. (septembrovom) čísle Slniečka.

Správne odpovede na hádanky z 8. čísla: Jazyk, kľúč, dážďovka.

Knihu dostanú: Jozef a Roman Paulovci, Domadice; Jarmila Antálková, Kúty; Martin Valovič, Podolnec.

Zápisník Slniečka

Jubileum básnika. 17. júla dožíva sa 55 rokov národný umelec a nositeľ Ceny Fraňa Kráľa Miroslav Válek, ktorého básnické dielo — pre dospelých i pre deti — patrí k základným hodnotám slovenskej socialistickej literatúry. Pri príležitosti básnikovo životného jubilea uverejňujeme „Rozprávku o Miroslavovi Válkovi“, ktorá je súčasťou pripravovanej knihy zaslúžilého umelca Lubomíra Feldeka Zelená kniha rozprávok.

Cena Fraňa Kráľa 1982. Slovenský literárny fond, Kruh priateľov detskej knihy na Slovensku a vydavateľstvo Mladé letá udelili Cenu Fraňa Kráľa 1982 zaslúžilému umelcovi Vincentovi Šikulovi za „doterajšie literárne dielo, ktoré svojím myšlienkovým nábojom a rozprávačským umením podnecovalo vývin slovenskej detskej literatúry“.

Cena Ludovíta Fullu 1982. Slovenský fond výtvarných umení, KPDK a Mladé letá udelili Cenu Ludovíta Fullu 1982 ilustrátorovi Ondrejovi Zimkovi za „invenčnú, myšlienkovu plodnú a výtvarne vyhranenú knižnú ilustráciu pre deti“.

Cena ZSS 1981. Cenu Zväzu slovenských spisovateľov v oblasti literatúry pre deti a mládež získal spi-

sovateľ Ján Navrátil za zbierku poviedok Kto vidí na dno.

Cena vydavateľstva Mladé letá. Vydavateľskú cenu za rok 1981 v kategórii ilustračnej tvorby udelil riaditeľ Mladých liet akad. maliarovi Dušanovi Kállayovi za cyklus ilustrácií k dielu L. Carrola Alica v krajine zázrakov a za literatúru knihe poviedok Ondreja Sliackeho Papradový kvet.

Prémia časopisu Zlatý máj 1981. Výbor SLF udelil literárnemu vedcovi dr. Zlatkovi Klátikovi, CSc., Prémium Zlatého mája za štúdiu Vývinové tendencie v novej próze pre deti a mládež, ako aj za dlhoročný literárnovedný výskum slovenskej detskej literatúry.

Horáková Štiavnica. Súčasťou československého týždňa detskej knihy boli aj oslavy nedežitých 80. narodenín spisovateľa Jozefa Horáka v Banskej Štiavnici. Pri tejto príležitosti uskutočnil sa seminár o spisovateľovom diele a výstava súčasných detských kníh, ktorej súčasťou bola i kolekcia Horákových prác. V mene Zväzu slovenských spisovateľov, KPDK i vydavateľstva Mladé letá slávnostný prejav predniesol zaslúžilý umelec Rudo Moric.

Z histórie detskej knihy. Z iniciatívy českej Spoločnosti priateľov detskej knihy vydala pražská Sukova knižnica literatúry pre deti a mládež súpis svojich najstarších kníh. Zoznam, zahrnujúci obdobie od roku 1794 až po rok 1850, obsahuje 286 knižných jednotiek pôvodnej i preloženej detskej literatúry.

Bibliografia Eleny Čepčekovej. Pri príležitosti 60. narodenín vydala Okresná knižnica v Trnave súpis celoživotnej literárnej tvorby spisovateľky Eleny Čepčekovej. Autorkou bibliografie je Eleonóra Bartóková.

Rybka so zlatou korunkou. Pod týmto názvom vyjde vo Vybraných spisoch Ruda Morica výber z jeho povestového diela. Okrem známych povestí z kníh O Blažejovi, čo sa nebál a Rozprávky z ostrova orchideí bude rozsiahly zväzok obsahovať i výber z jeho bratislavských povestí, ktoré pod názvom Zvon lumpov vyšli dosiaľ len pre dospelých čitateľov.

Andersengrad. Tak sa volá mestečko z rozprávok Hansa Christiana Andersena, ktoré na ploche dvoch hektárov postavili v Sosnovom Bore pri Leningrade.

Sovietske noviny a časopisy pre deti. V súčasnosti vychádza v ZSSR 78 novín a 50 časopisov pre deti a mládež v celkovom náklade 28 miliónov výtlačkov.

Jubileum Štátneho bábkového divadla v Bratislave. Pri príležitosti 25. výročia založenia profesionálnej bábkárskej scény v Bratislave udelil prezident ČSSR Štátnemu bábkovému divadlu v Bratislave vyznamenanie Za vynikajúcu prácu. Za štvrtstoročie svojej existencie uviedlo ŠBD v Bratislave 95 premiér a vyše 6300 predstavení, z nich 1300 na zahraničných zájazdoch. Na slávnostnom zhromaždení pracovníkov divadla zúčastnil sa zástupca vedúceho oddelenia kultúry ÚV KSS M. Masaryk a prvý námestník ministra kultúry SSR Pavol Koyš. Súčasťou jubilejných bábkárskych osláv bola prehliadka najúspešnejších inscenácií tejto poprednej slovenskej bábkárskej scény.

V tomto čísle sme použili výtvarné práce žiakov Ludovej školy umenia vo Zvolene. Autormi prác sú (meno, strana): R. Ištvanová, 1 / P. Zachariáš, J. Matúšková, 2 / V. Rogelová, 3 / M. Spevákova, 4 / J. Hrbál, 5 / L. Navrátilová, 6—7 / M. Marko, O. Charvát, 8 / V. Gálová, J. Hazucha, 9 / R. Poliačiko-

vá, 10 / R. Škvareniak, M. Majer, 11 / P. Šarkan, 12 / D. Stoklásková, 13 / A. Ďurčíková, 14 / J. Izrael, 15 / M. Hatrik, 19 / J. Packová, 20 / L. Vavrová, 20—21 / R. Ivan, 21 / H. Gréková, 22 / J. Chmelík, 22—23 / K. Jablonská, 24 / K. Dobříková, 24—25 / J. Eleková, 25.

Slniečko Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 821 08 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor Ján Turan, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje poštová novinová služba, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6, 817 59 Bratislava. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

JEŽIKINO
OVADZA, PÍŠE
A KRESÍ
O ZIMKA

Jeďiek v černikovej chalúpke
a čaká na deň.

Odlesela do
messa.

V mestskom kine
predávala vstupenky.

POKLADNA

A mielen so.
Keď bolo kino
plné, premenila
dospelých divákov
na deň.

ABRAKA
DABRA!

Po predstavení ich
removu odčarovala a
bolo všetko
v poriadku.

ARBAD
AKARBA

Raz večer, diváci už boli
premenení, navštívila ječibaba
stara kamaráčka.

AHOJ, JOŽI!

AHOJ, FERII!

POD
NA KAVU!

Rozprávali sa ječibabím
dialektom:

BLKRR...
FRNKRL!

Veru si mali čo povedať. Veď
sa nevideli už 458 rokov.

Medzi tým predstavenie
skončilo a s kina
sa vyhrnuli samé
deň.

Samozrejme
ohromným krikom.

Mnohé manželky
boli sako pre-
krvapené, keď sa
vrátili z kina milo-
vaný manžel.

Niektoré prekrapené
manželky nosili
svoje ženy na
rukách,
ale sako:

Boli by ťrkodali
neviem dokedy.
Ale prišiel
časník...

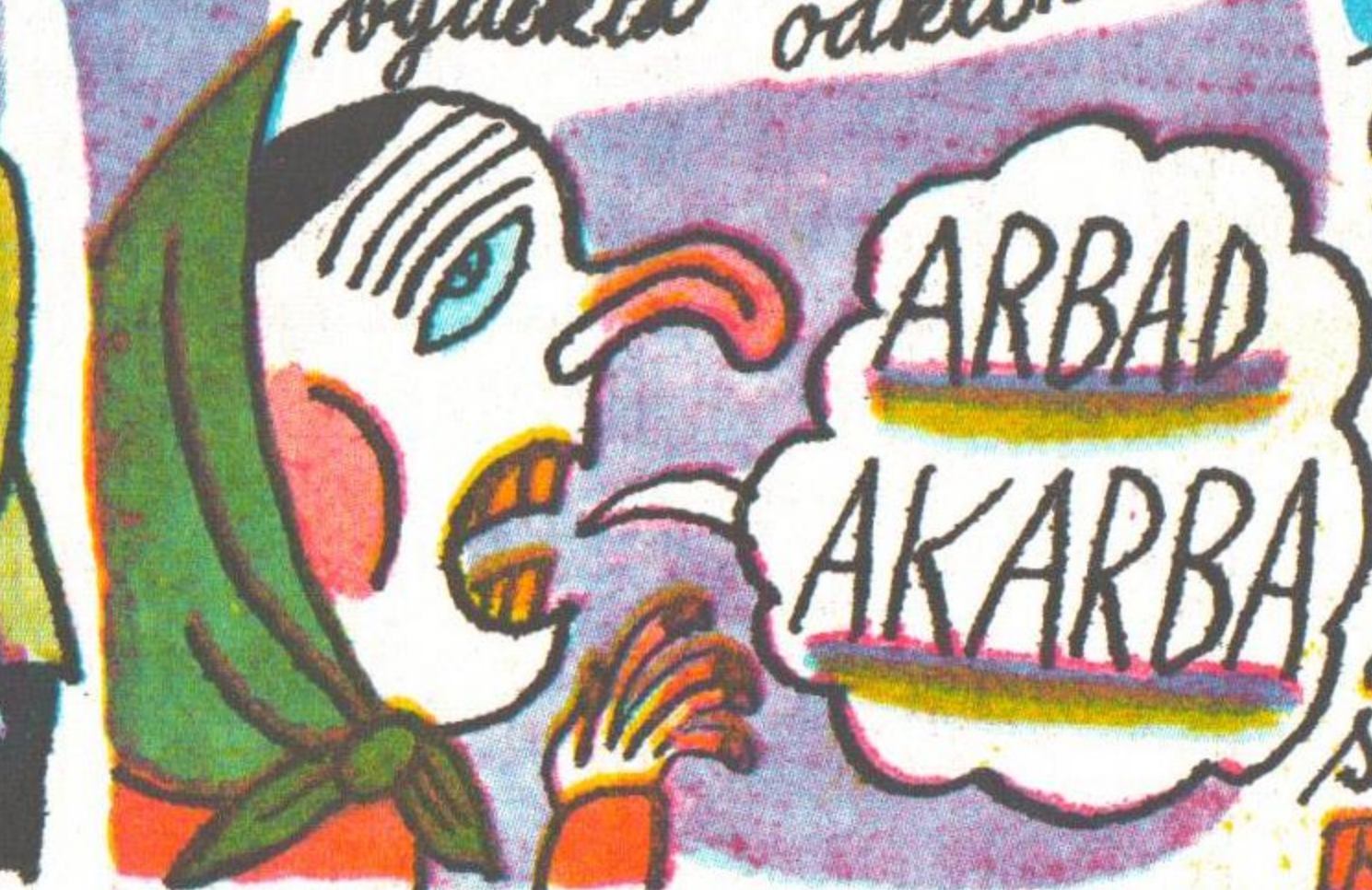
ZAVEREČNA,
DA'MY...

TRK

TRK

PREPANA JANA...
... povedala ječibaba
Ferina a rýchlo
vyuiekla odklínadlo:

ARBAD
AKARBA

Prekrapené rodiny sa upokojili.
V paniláckoch zhasinalo
svetlo. A ječibaby z
ťrkodali ďalej, ale
už na byde č. 7,
Lesná ulica 13, poštová
smerová číslo 3785268...

KONIEC